

Potrebni administrativni kapaciteti za implementaciju zakonodavstva Evropske unije

August, 2012.godine

Sadržaj

Sažetak.....	8
Uvod.....	10
1 Slobodno kretanje roba	11
1.1. Standardizacija.....	11
1.2. Akreditacija.....	11
1.3. Usklađenost propisa	12
1.4. Mjeriteljstvo	12
1.5. Nadzor tržišta.....	12
2 Sloboda kretanja radnika.....	13
2.1. Pristup tržištu rada	13
3 Pravo na poduzetništvo i pružanje usluga	14
3.1. Pravo na poduzetništvo	14
3.2. Sloboda za pružanje prekograničnih usluga	14
3.3. Poštanske usluge	14
3.4. Međusobno priznavanje profesionalnih kvalifikacija	15
4 Sloboda kretanja kapitala	15
4.1. Kretanja kapitala i plaćanje.....	15
5 Javne nabavke	16
5.1. Ključne karakteristike.....	16
6 Zakoni o društvima (kompanijama)	17
6.1. Zakoni o društvima (kompanijama).....	17
6.2. Korporativno računovodstvo i revizija	17
6.3. Revizija	17
7 Zakon o intelektualnom vlasništvu	17
7.1. Autorsko pravo (copyright) i srodna prava	17

7.2.Industrijska vlasnička prava	17
7.3.Izvršenje	17
8 Konkurencijske politike.....	18
8.1.Državna pomoć	18
9.Finansijske usluge	19
9.1.Bankarski sektor.....	19
9.2.Sektor osiguranja	19
9.3.Investicijske usluge i sigurnost tržišta kapitala	19
10 Informacijsko društvo i mediji	20
10.1.Audiovizuelne politike	20
11 Poljoprivreda i ruralni razvoj	20
11.1.Horizontalna pitanja	21
11.1.Ključni tipovi administrativnih struktura koje zakonodavstvo EU izričito zahtijeva	21
11.1.2.Primjeri ključnih funkcija koje moraju obavljati administrativne strukture,koje nisu specificirane u acquisu	21
11.2.Zajedničke tržišne organizacije i proizvodi životinjskog porijekla	21
11.3 Ruralni razvoj.....	22
11.4.Administrativne strukture koje se izričito zahtijevaju iz acquisa	23
11.5.Administrativne strukture koje nisu specificirane.....	23
12 Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarne politike	23
12.1.Generalne politike za sigurnost hrane	23
12.1.2.Kontrola/Higijena	23
12.1.3.Novi i genetički modificirani prehrambeni proizvodi.....	23
12.1.4.Ozračena hrana	24
12.1.5.Mineralne vode	24
12.2.Veterinarstvo i fitosanitarne politike	24

13 Ribarstvo	25
14 Transport.....	25
14.1. Cestovni promet	25
14.2. Željeznički transport.....	26
14.3. Unutardržavni vodni transport	26
14.4. Zračni transport.....	26
14.4. Morski transport	27
15 Energija.....	27
15.1. Sigurnost snadbijevanja.....	27
15.2. Interno energetska tržište	27
15.3. Energetska efikasnost.....	28
15.4. Nuklearna energija	28
15.5. Nuklearna sigurnost i zaštita od radijacije	28
16 Poreska politika	28
17 Ekonomska i monetarna politika	29
17.1. Monetarna politika	29
17.2. Ekonomska politika	29
18 Statistike	29
19 Socijalna politika i zaposlenost	30
19.1. Radno zakonodavstvo.....	30
19.1.1.Zdravlje i sigurnost na radu.....	30
19.1.2.Socijalni dijalog.....	31
19.1.3.Politike zapošljavanja i Evropski socijalni fond.....	31
19.1.4.Socijalna inkluzija	31
19.1.5.Socijalna zaštita	31
19.1.6.Antidiskriminacija i jednake mogućnosti	31

20	Preduzeća i industrijska politika	31
20.1.	Administrativni kapaciteti	32
20.1.1.	Izrada politika	32
20.1.2.	Agencije za implementaciju	32
21	Transevropske mreže	32
22	Regionalne politike i koordinacija strukturalnih instrumenata	32
23	Sudstvo	33
23.1.	Korupcija	32
23.2.	Osnovna prava	34
23.3.	Zaštita podataka	34
23.4.	Građanska prava	34
23.4.1.	Slobodno kretanje osoba	34
23.4.2.	Izborna prava	35
24	Pravda, sloboda i sigurnost	35
24.1.	Schengen i vanjske granice	35
24.2.	Politike izdavanja vize	35
24.3.	Vanjska migracija	36
24.4.	Azil	36
24.5.	Policijska saradnja i borba protiv organiziranog kriminala	36
24.5.1.	Policijska saradnja i borba protiv organiziranog kriminala	36
24.5.2.	Saradnja u području borbe protiv droga	36
24.5.3.	Carinska saradnje	36
24.5.4.	Pravosudna suradnja u kaznenim i građanskim slučajevima	36
25	Nauka i istraživanje	37
26	Obrazovanje i kultura	37
27	Okoliš	37
27.1.	Horizontalni nivo	37

27.1. Kvalitet zraka	38
27.3. Upravljanje otpadom	38
27.4. Kvalitet voda	38
27.5. Zaštita prirode	38
27.6. Kontrola industrijskih zagađenja i upravljanje rizikom.....	38
27.7. Hemikalije i GMO	38
27.8. Buka	39
28 Zaštita potrošača i zdravlja	39
28.1. Sigurnosne mjere.....	39
28.2. Nadzor tržišta	39
28.3. Nesigurnosne mjere	39
28.4. Organizacije potrošača	39
28.5. Javno zdravstvo	40
29 Carinska unija	40
29.1. Administrativni i operativni kapaciteti	40
30 Vanjski odnosi	41
30.1. Zajednička trgovinska politika	41
30.2. Razvojna politika i humanitarna pomoć	41
31. Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika	41
31.1. Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP) i Evropska sigurnosna i odbrambena politika (ESDP)	41
31.2. Politički instrumenti	41
32 Finansijska kontrola	42
32.1. Javna unutrašnja finansijska kontrola	42
32.2. Vanjska revizija	42
32.3. Zaštita finansijskih interesa	42
33. Finansijske i budžetske odredbe	42

33. 1. Vlastiti resursi	43
Zaključci i preporuke	43
Reference.....	45

Podržano od strane Think Thank Fund Fondacija otvoreno društvo

Sažetak

Bosna i Hercegovina se svojim strateškim opredjeljenjem za pristup Evropskoj uniji obavezala da će ispuniti tzv. Kopenhagenske kriterije, koje su šefovi vlada i država zemalja EU (Evropsko vijeće) definirali na samitu 1993. godine. Radi se o:

1. Političkom kriteriju, koji se odnosi na stabilnost institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštivanje i zaštitu nacionalnih manjina,
2. Ekonomskom kriteriju, koji se odnosi na postojanje slobodne tržišne ekonomije kao i sposobnost zemlje da se nosi sa konkurentskim pritiscima i tržištem unutar Unije;
3. *Acquis communautaire*, koji se odnosi na preuzimanje kompletnog zakonodavstva Unije u domaće zakonodavstvo.

Fokus ovog dokumenta je na trećem kriteriju, odnosno preuzimanju zakonodavstva. Pored navedenih kriterija, Evropsko vijeće je 1995. godine usvojilo tzv. Madridske kriterije (administrativni kriterij), koji su ocijenjeni kao ključni za efikasnu primjenu zakonodavstva Evropske unije. Ti kriteriji zahtijevaju da kandidatska zemlja mora ispunjavati uslove kroz prilagodu administrativnih kapaciteta. Istovremeno, dok postoji potreba da potencijalna članica EU prilagodi svoje zakonodavstvo zakonodavstvu Unije, još je važnije da je zakonodavstvo implementirano efektivno kroz odgovarajuće administrativne i sudske strukture.

Ovaj dokument se temelji na dokumentu „Vodič za glavne zahtijevane administrativne strukture za implementaciju *Acquisa*“. Premda vodič ne predstavlja zvanični dokument, u njemu su sadržane preporuke na koji način najbolje implementirati zakonodavstvo Unije u 33 pregovaračka poglavlja, kako bi se potencijalne članice lakše mogle prilagoditi tom procesu i uspostaviti efikasnu administraciju.

Bosna i Hercegovina je velikim dijelom preuzela obaveze iz vodiča u revidiranom dokumentu „Odluka Vijeća o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Bosnom i Hercegovinom“ (Evropsko partnerstvo).

U Bosni i Hercegovini trenutno postoji 65 državnih institucija od kojih pojedine već imaju nadležnosti da provode aktivnosti koje su predviđene ovim dokumentom. Međutim, tačan broj potrebnih institucija teško je utvrditi, jer zahtjevi EU nisu uvijek izričiti o tome na kojem nivou se treba formirati ili ojačati postojeća institucija koja bi trebala imati određene nadležnosti. Samo su jasno naznačene obaveze koje zemlja članica mora ispuniti, kako bi u potpunosti implemenitarala zakonodavstvo Unije. Činjenica da ne postoji tačan broj potrebnih institucija je rezultat raznolikosti 27 država članica, odnosno različitih političkih sistema u pojedinim zemljama.

Iz ovog dokumenta mogu se izvući tri glavna zaključka. Prvi je da, bez obzira na operativnu nadležnost, uvijek postoji obaveza državnog nivoa vlasti da prikuplja informacije, koordinira i aktivno učestvuje u kreiranju politika, koje potom prosljeđuje Evropskoj komisiji i, kad je potrebno, drugim zemljama članicama o provedenim politikama. Istovremeno, država obavlja i funkciju primaoca informacija od Evropske komisije i drugih relevantnih institucija koje zatim prosljeđuje nadležnim institucijama na državnoj ili nižim nivoima vlasti. Ovo se može potkrijepiti i činjenicom da su evropski zvaničnici u više navrata upozoravali na to da BiH treba govoriti jednim glasom prilikom EU integracija. To znači da većina institucija mora biti ojačana, odnosno mora dobiti dodatne nadležnosti u svim sferama.

Drugi zaključak je da dobrim dijelom već postoje institucije na državnom nivou, koje u mnogim slučajevima moraju biti ojačane, te popunjeni kapaciteti, ali da nedostaju neke institucije na državnom nivou. Primjerice, tijelo nadležno za okolišnu politiku, tijelo za

državnu pomoć, institucija koja će se baviti koordinacijom poljoprivrednih politika i poticaja (jer sadašnji odjel pri Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa nema dovoljno kapaciteta da obavlja te poslove), „krizno tijelo“ na državnom nivou koje će koordinirati i implementirati krizne mjere na državnom nivou mjere vezane za sigurnost snabdijevanja, te centralno poresko tijelo koje bi prikupljalo podatke o porezima. Ovdje su navedena samo neka od tijela koja su potrebna na državnom nivou.

Treći zaključak je da ne postoji dovoljna koordinacija sa državnog nivoa vlasti prema nižim nivoima, zbog čega se pojavljuje problem da su politike na entitetkim nivoima različite i nisu harmonizirane, jer entiteti djeluju neusklađeno.

Uzimajući u obzir strukturu Bosne i Hercegovine i političku klimu, potrebno je pronaći kompromis kako bi se ojačali kapaciteti za implementaciju zakonodavstva Unije. Ovo podrazumijeva jačanje nadležnosti države i bolju komunikaciju sa nižim nivoima vlasti, kako bi država vodila „glavnu riječ“ kada su u pitanju politike, te da bi se zakonodavstvo Unije moglo implementirati u potpunosti. Ova mjera ne znači stvaranje centralizirane države, već je ove mjere moguće provesti i u decentraliziranim državama.

Uvod

Evropsko vijeće¹ usvojilo je 1993. godine na samitu u danskom glavnom gradu Kopenhagenu tzv. Kopenhaške kriterije², koji se odnose na uslove koje svaka potencijalna članica Evropske unije (EU) mora ispuniti kako bi postala punopravna članica.

4. Politički kriterij, koji se odnosi na stabilnost institucija koje garantiraju demokratiju, vladavinu prava, ljudska prava i poštivanje i zaštitu nacionalnih manjina,
5. Ekonomski kriterij, koji se odnosi na postojanje slobodne tržišne ekonomije kao i sposobnost zemlje da se nosi sa konkurentskim pritiscima i tržištem unutar Unije.
6. *Acquis communautaire*, koji se odnosi na preuzimanje kompletnog zakonodavstva Unije u domaće zakonodavstvo.

Fokus ovog rada je na trećem kriteriju, odnosno preuzimanju zakonodavstva. Pored Kopenhaških kriterija, Evropsko vijeće je 1995. godine usvojilo tzv. Madridske kriterije (administrativni kriteriji), koji su ocijenjeni kao ključni za efikasnu primjenu zakonodavstva Evropske unije. Ti kriteriji zahtijevaju da kandidatska zemlja mora ispunjavati uslove kroz prilagodu administrativnih kapaciteta. Istovremeno, dok postoji potreba da potencijalna članica EU prilagodi svoje zakonodavstvo zakonodavstvu Unije, još je važnije da je zakonodavstvo implementirano efektivno kroz odgovarajuće administrativne i sudske strukture. To je preduslov za uzajamno povjerenje koje zahtijeva članstvo u Uniji.³

Ovaj rad se temelji na dokumentu „Vodič za glavne zahtijevane administrativne strukture za implementaciju *Acquisa*“. Premda vodič ne predstavlja zvanični dokument, u njemu su sadržane preporuke na koji način najbolje implementirati zakonodavstvo Unije u 33 pregovaračka poglavlja, kako bi se potencijalne članice lakše mogle prilagoditi tom procesu i uspostaviti efikasnu administraciju. Osim vodiča, koristit će se i direktive i regulative koje se spominju u dokumentu, radi lakšeg pojašnjenja pojedinih dijelova dokumenta. Direktive i regulative su prema članu 288 Sporazuma o funkcioniranju EU⁴ definirane kao zakoni EU i pravno su obavezujući za zemlje članice. Pritom su regulative direktno primjenjive u formi u kojoj su usvojene, dok su direktive definirane kao rezultat koji treba ostvariti i svaka država članica bira način na koji će to implementirati.

Bosna i Hercegovina je velikim dijelom preuzela obaveze iz vodiča u revidiranom dokumentu „Odluka Vijeća o principima, prioritetima i uslovima sadržanim u Evropskom partnerstvu sa Bosnom i Hercegovinom“.⁵

Svrha ovog rada je da prođe kroz 33 pregovaračka poglavlja i ukratko pojasni koji administrativni kapaciteti su neophodni za uspješnu implementaciju *acquisa*. Uzimajući u obzir da Bosna i Hercegovina već ima uspostavljene pojedine institucije koje se spominju u ovom dokumentu, to će biti naznačeno u tekstu dokumenta.

¹ Evropsko vijeće je jedno do pet osnovnih institucija Evropske unije, a čine ga šefovi vlada i država zemalja članica Evropske unije (EU). Stupanjem na snagu tzv. Lisabonskog sporazuma, Evropsko vijeće je i formalno postala institucija, a njegova uloga je da kreira osnovne pravce djelovanja Unije.

² Evropsko vijeće, Zaključci sa Samita 1993. godine, dostupno na http://ec.europa.eu/bulgaria/documents/abc/72921_en.pdf

³ Evropsko vijeće, Zaključci sa Samita 1995. godine, dostupno na http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00400-C.EN5.htm

⁴ Sporazum o funkcioniranju EU (TFEU), dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:en:PDF>

⁵ Odluka je dostupna na <http://dei.gov.ba/dei/dokumenti/prosirenje/?id=2639>

1 Slobodno kretanje roba

Institucionalna infrastruktura potrebna da podrži *acquis* u ovom sektoru je raznolika. Generalno, što se tiče javnih institucija, ministarstva moraju imati dovoljno i na odgovarajući način obučeni uposlenici kako bi na odgovarajući način savladali vještine kreiranja zakonodavstva. Nadalje, različita ministarstva koja pokrivaju ovu oblast trebaju imati odgovarajuću međusobnu koordinaciju da elaboriraju okvirne zakona i osiguraju njihovu implementaciju.

Institucionalno, razdvajanje regulatornih, standardizacijskih, akreditacijskih i poslova procjene usklađenosti neophodno je za potpunu implementaciju relevantnih direktiva. Idealno, javna administracija bi trebala zadržati samo zakonodavnu i prinudnu funkciju (nadzor tržišta), dok istovremeno trebaju osigurati da sistem treće strane kod procjene usklađenosti za regulatorne zahtjeve ima dovoljno tehničkih kompetencija i nezavisnosti.

1.1. Standardizacija

Standardi su dobrovoljne tehničke specifikacije koje osiguravaju usklađenost proizvoda i usluga na jedinstvenom tržištu; postavljaju nivoe za njihovu sigurnost, kvalitet i efikasnost; te postavljaju testne metode potrebne za uspostavljanje usklađenosti proizvoda i usluga sa određenim specifikacijama.

Evropska komisija preporučuje formiranje instituta za standardizaciju u svakoj budućoj zemlji članici, koji bi trebao implementirati međunarodne i standarde EU. Ovo tijelo bi trebalo biti nezavisno, a po mogućnosti i privatno, bez uticaja javne administracije.

U Bosni i Hercegovini postoji Institut za standardizaciju, koji je prema Zakonu o uspostavi Instituta za standardizaciju uspostavljen kao samostalna upravna državna organizacija.⁶

1.2. Akreditacija

Akreditacija je procedura u kojoj mjerodavno tijelo daje formalno priznanje da su tijela za usklađivanje stručna da iznesu određene zadatke. Akreditacija zahtijeva da su tijela koja provode aktivnosti za procjenu usklađenosti, kao što su podešavanje, testiranje, inspekcija i certifikacija (uključujući certifikaciju proizvoda, upravne sisteme, personal/uposlene), procijenjena i revidirana u redovnim intervalima od treće strane, kako bi se provjerila njihova nezavisnost, nepristrasnost i tehničke kompetencije na bazi objavljenih tehničkih kriterija.

Akreditacija bi trebala biti uspostavljena pod okriljem javne administracije kako bi se osigurala potpuna nezavisnost od komercijalnih motiva kako bi služili kao zadnji nivo kontrole aktivnosti usklađenosti sa tehničkog stajališta. Potrebno je da se traži članstvo u Evropskoj kooperaciji za akreditaciju (EA) i potpis na EA-ov multilaterani sporazum. Državne vlasti trebaju osigurati da je akreditacijsko tijelo nezavisno, efikasno i da učestvuje u evropskim i međunarodnim kooperacijama.

U Bosni i Hercegovini postoji Institut za akreditaciju, uspostavljen prema Zakonu o Institutu za akreditaciju kao organ državne uprave za provođenje sistema akreditacije.⁷

⁶ Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.bas.gov.ba/>

⁷ Insitut za akreditaciju Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.bata.gov.ba>

1.3. Usklađenost propisa

Usklađenost propisa je procedura koja demonstrira da proizvod, proces, osoba ili usluga ispunjava određene zahtjeve. Usklađenost nastoji uspostaviti povjerenje između dobavljača/proizvođača i potrošača/konzumenata i/ili javne uprave.

Testne, inspekcijske i certifikacijske aktivnosti provode različita tijela, uključujući testiranje i laboratorije, inspekcije i certifikacijska tijela.

Prema *New Approach Directives*, koja se odnose na uklanjanje barijera za slobodan protok dobara⁸, državni organi su odgovorni za imenovanje tijela za usklađivanje propisa, a o tome treba obavijestiti Evropsku komisiju (EC) i druge države članice EU. Obaviještena tijela izvršavaju zadatke koji se odnose na procedure usklađenosti.

1.4. Mjeriteljstvo

Pravno mjeriteljstvo se odnosi na regulaciju mjernih instrumenata za pravno korištenje. Harmonizacija sa EU odnosi se na mjerne instrumente na tržištu i u slučaju neautomatskih instrumenata za vaganje propisanih za korištenje, dok je u slučaju mjernih instrumenata korištenje određeno državnim zakonom. EU harmonizacija postoji također i za jedinice mjere (SI sistem) i za unaprijed zapakovane robe.

Državni program za razvoj mjeriteljske strukture je važan. Opisuje organizaciju i odgovornosti za mjeriteljstvo u državi. Mjeriteljstvo različitih industrijskih sektora može se vršiti u odvojenim tijelima.

Generalno, usklađenost za mjeriteljstvo se vrši u javnim institucijama, iako je to u pojedinim zemljama članicama EU privatizirano.

U Bosni i Hercegovini postoji Institut za mjeriteljstvo, osnovan 2004. godine. Sistem mjeriteljstva u BiH se sastoji od Instituta za mjeriteljstvo BiH (IMBIH), Zavoda za mjeriteljstvo Federacije BiH, Zavoda za standardizaciju i metrologiju RS, Imenovane mjeriteljske laboratorije (za područje verifikacije), Tijela za ocjenu usklađenosti mjernih instrumenata, Kalibracione laboratorije (akreditovane).⁹

1.5. Nadzor tržišta

Svrha nadzora tržišta je da se osigura da samo proizvodi koji su usklađeni sa pravilima Unije mogu biti plasirani na tržište. Efektivan nadzor tržišta osigurava zaštitu građana na internom tržištu, te jednake i fer uslove za poduzetnike. Institucije za nadzor tržišta imaju dvije osnovne funkcije. Prva je monitoring usklađenosti sa pravilima Unije, a druga podrazumijeva aktivnosti koje vode usklađivanju neusklađenih proizvoda sa zahtjevima Unije.

Institucije koje trebaju provoditi ove aktivnosti moraju biti nezavisne, a država sama određuje na koji način će se vršiti nadzor, da li će postojati funkcionalna ili geografska zastupljenost. Svrha je da nadzor pokriva cijelu teritoriju i bude efikasan. Pored toga, institucije moraju imati dovoljno educiranih uposlenika, sa potrebnim kompetencijama, koji će moći izvršavati neophodne zadatke.

Implementacija *New Approach* direktiva (npr. Direktive za igračke, mašine, elektromagnetne kompatibilnosti itd.) podrazumijeva promjenu sistema baziranog na velikom broju propisa i tehničkih uvjeta i certifikata, u sistem gdje je regulatorna sfera

⁸ Evropska komisija, dostupno na <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/regulatory-policies-common-rules-for-products/new-legislative-framework/>

⁹ Institut za mjeriteljstvo, dostupno na <http://www.met.gov.ba/organizacija/?id=42>

limitirana na esencijalne potrebe. Tehničke specifikacije se rješavanju kroz dobrovoljni standard i gdje se ocjena usklađenosti vodi kroz decentraliziran način od strane proizvođača i treće strane. Također, za slabljenje predtržišnih dozvola potrebno je uspostaviti adekvatan nadzor nad tržištem kroz izvršne službe.

Potrebne administrativne strukture se mogu formirati nakon analize pojedinih dijelova zakonodavstva. Minimum zahtjeva uključuje proporcionalan i efektivan nadzor tržišta, egzistenciju testnih postrojenja i dostupnu ekspertizu za provođenje ovih aktivnosti, državnu infrastrukturu za standardizaciju, te stručno tijelo sa sektorskim politikama, koje će nadzirati implementaciju zakonodavstva.

Uspostava centralne jedinice je neophodan temeljni administrativni zadatak, kako bi bili sposobni za implementaciju *acquisa* od dana pristupanja Uniji. Uloga takvih centralnih jedinica je dvostruka – da primaju obavještenja i informacije koja su prosljeđena iz Evropske komisije i da ih dalje prosljeđuju relevantnim ministarstvima i odjelima, i da obavještenja i informacije koje dobijaju od ministarstva i odjeljenja šalju Komisiji. U zemljama članicama, ove centralne jedinice obično su sastavljene od jednog ili dva zvaničnika i sekretara. Razmjena informacija o smetnjama za razmjenu roba, bazirana je na Odluci 3052/95/EC.

U Bosni i Hercegovini postoji Agencija za nadzor nad tržištem, koja je osnovana 2004. godine. Nadležnosti Agencije podrazumijevaju osiguranje sistematičnog, usklađenog i djelotvornog sistema nadzora nad tržištem Bosne i Hercegovine, razvoj međudržavne i međunarodne saradnje u oblasti nadzora nad tržištem, uključujući integriranje Bosne i Hercegovine u institucionalne i administrativne strukture međunarodne saradnje, promocija i razvoj naučnog i stručnog znanja i njegova primjena u formulisanju i provođenju politike nadzora nad tržištem, te promocija i izgradnja profesionalnih i stručnih kapaciteta u svim strukturama nadzora nad tržištem, te afirmacija principa nezavisnosti, nepristrasnosti i nediskriminacije u provođenju nadzora nad tržištem.¹⁰

2 Sloboda kretanja radnika

2.1. Pristup tržištu rada

Acquis je sačinjen primarno od člana 39 Sporazuma o Evropskoj zajednici i Regulative 1612/68¹¹ o slobodi kretanja radnika i sa dopunama nove Direktive 2004/38¹² o pravima na boravak građana EU i njihovih porodica. Zemlje članice Unije morat će osigurati da građani EU imaju mogućnost da koriste prava u praksi. Relevantne javne institucije moraju biti svjesne tih prava i biti u mogućnosti da ih poštuju. Preciznije, ne smije biti ograničenja za građane EU koji traže posao.

Zemlje kandidati se moraju pripremiti da participiraju u EURES-u (Evropski sistem za zapošljavanje) promovira slobode kretanja radnika unutar Unije, prije svega razmjenom informacija o mogućnostima zaposlenja. Na operativnom nivou, relevantne baze podataka o oglasima za posao moraju biti integrirani u EURES sistem za razmjenu informacija, a opće informacije o tržištu rada i životnim uslovima se moraju razmjenjivati. Državni EURES servisi moraju osigurati kooperaciju sa Direktoratom za zapošljavanje Evropske komisije i participirati u radu sa drugim čelnicima EURES-a iz

¹⁰ Agencija za nadzor nad tržištem, dostupno na <http://annt.gov.ba>

¹¹ Regulativa 1612/68, dostupno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:I:1968_II:31968R1612:EN:PDFte

¹² Direktiva 2004/38, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:en:PDF>

zemalja članica Unije. Moraju se razviti dovoljni administrativni kapaciteti za primjenu zahtjeva Unije u oblasti koordinacije sistema socijalne sigurnosti, a koje se temelje prije svega na regulativama 1408/71 i 574/72.

U Bosni i Hercegovini postoji Agencija za rad i zapošljavanje, u čije nadležnosti spada saradnja na međunarodnom planu, te saradnja sa zavodima za zapošljavanje na nižim nivoima.¹³

3 Pravo na poduzetništvo i pružanje usluga

Pravo na poduzetništvo, zasnovan na članu 43 Sporazuma o Evropskoj zajednici i sloboda za pružanje prekograničnih usluga, zasnovanom na članu 49 Sporazuma o Evropskoj zajednici su dvije temeljne slobode i centralne za funkcioniranje internog tržišta EU i imaju direktne posljedice.

U praksi to znači da države članice moraju izmijeniti državne zakone koji sprečavaju slobodu (pravo) na poduzetništvo ili slobodu za pružanje usluga. Države mogu praviti restrikcije samo ukoliko su opravdane važnijim razlozima od općeg interesa, kao što su npr. javne politike, javna sigurnost ili javno zdravstvo; i ukoliko su srazmjerne.

3.1.Pravo na poduzetništvo

Princip slobode (prava) na poduzetništvo omogućava ekonomskom operatoru (osoba ili kompanija) da se bavi ekonomskim aktivnostima na stabilan i kontinuiran način u jednoj ili više zemalja članica.

3.2.Sloboda za pružanje prekograničnih usluga

Princip slobode pružanja usluga omogućava ekonomskom operatoru koji pruža usluge u jednoj zemlji članici da ponude privremeno pružanje usluga u drugoj zemlji članici, bez obzira što nisu osnovali preduzeće.

Država članica treba imati administrativne kapacitete da kontinuirano prati pravila koja postoje ili pravila koja su u pripremi kao i njihovu kompatibilnost sa obje slobode kao što ih interpretira Sud pravde Evropske unije. Ovi administrativni kapaciteti su potrebni, ne samo na državnom nivou, već i na regionalnom i lokalnom nivou, gdje također mogu postojati prepreke.

3.3.Poštanske usluge

Poštanska direktiva 97/67/EC¹⁴ uspostavlja regulatorni okvir za poštanski sektor Unije koji, između ostalog, definira zajednički minimum karakteristika univerzalnog poštanskog servisa i garantira kroz Uniju i uspostavlja maksimum granica za usluge koje mogu biti rezervirane za univerzalnog pružaoca usluga. Državne regulatorne uprave/vlasti (NRA) su odgovorne za osiguranje usaglašenosti sa obavezama iz „Poštanske direktive“ i trebaju biti odgovorne za osiguranje usaglašenosti sa konkurencijskim pravilima u poštanskom sektoru.

NRA moraju biti pravno odvojene i operativno nezavisne od poštanskih operatora. To uključuje da su unutar vlade, regulatorne odgovornosti za provođenje strukturalno odvojene od izvršenja prava na vlasništvo u trenutnom poštanskom operatoru.

¹³ Agencija za rad i zapošljavanje, http://arz.gov.ba/Default.aspx?template_id=87&pageIndex=1

¹⁴ Direktiva je dostupna na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0067:EN:HTML>

Glavni zadaci NRA su licenciranje, supervizija provođenja odredbi univerzalnog poštanskog servisa, supervizija računovodstvenih zahtjeva univerzalnog poštanskog operatora, te monitoring pridržavanja standarda.

Provjera u ovom polju će se vršiti na osnovu toga da li je uspostavljeno tijelo (NRA), koje provodi ove aktivnosti.

U Bosni i Hercegovini postoji Agencija za poštanski promet, u čije nadležnosti spada obavljanje regulatorne djelatnosti u području poštanskog prometa.¹⁵

3.4.Međusobno priznavanje profesionalnih kvalifikacija

Organizacija međusobnog priznavanja profesionalnih kvalifikacija je bazirana na međusobnom povjerenju između državnih institucija/uprava i, kad su u pitanju profesije za koje su usvojene sektoralne direktive, prethodne koordinacije zakonodavstva u državi o obuci/treningu, dajući pristup profesijama i poštivanje minimuma zahtjeva za trening utemeljenim na tim direktivama.

Svaka država zbog toga mora imati adekvatne strukture za primjenu usaglašavanja sa prethodno navedenim zahtjevima i sa profesionalnim i etičkim obavezama za te profesije, da certificiraju profesionalne kvalifikacije svojih državljana i da se bave zahtjevima za profesionalno priznavanje osoba koje nisu državljanima zemlje u kojoj traže priznanje. Tijelo koje osigurava usaglašenost je ili ministarstvo ili profesionalna organizacija ili i jedno i drugo.

4 Sloboda kretanja kapitala

4.1.Kretanje kapitala i plaćanje

U ovoj oblasti usvajanje zakonodavstva EU znači ukidanje trenutnog administrativnog sistema za kontrolu i autorizaciju kretanja kapitala. Izgradnja nove administrativne strukture za slobodno kretanje kapitala nije potrebno *per se*. Međutim, stvorit će se potreba za usvajanje *acquisa* za nove pravne i administrativne strukture u oblastima u kojima su prethodno, i do usvajanja *acquisa*, praksa ili sektorske politike bile bazirane na restrikcijama za kretanje kapitala ili su se koristili mehanizmi za implementaciju restrikcija.

Zemlje koje baziraju svoje statistike o novčanim tokovima na informacijama dobijenim od ovlaštenih i nadzornih mehanizama razmjene kontrole, morat će te informacije dobijati od drugih izvora. Odgovorno tijelo za ove statistike je obično Centralna banka.

Sektorske politike koje će se prilagoditi za slobodan protok kapitala su, na primjer, u oblastima unutrašnje direktne investicije, kupovina nekretnina i finansijskom sektoru. U potonjem sektoru, potreba za adekvatnom regulacijom i supervizijom je pojačana liberalizacijom kretanja kapitala. Dodatno, pravni i institucionalni okvir će se morati uspostaviti da dozvoli primjenu sigurnosnih klauzula i pravila sankcioniranja koje je donijela Zajednica (Unija). Odgovorna tijela za ovo bi bila Vlada i Centralna banka.

Acquis previđa postojanje tijela koja će se baviti žalbama građana, kao što je to predviđeno članom 10 Direktive 97/5/EC¹⁶, koja se bavi regulacijom prekograničnog

¹⁵ Agencija za poštanski promet, <http://www.rap.ba>

kreditiranja. Među pitanjima koja se odnose na ovo poglavlje bit će i pitanja koje se odnosi na postojanje Finansijske obavještajne jedinice.

U Bosni i Hercegovini postoji Centralna banka BiH, u čijoj su nadležnosti održavanje monetarne stabilnosti u skladu sa valutnim odborom, te kreiranje i provođenje monetarne politike.¹⁷

5 Javne nabavke

Svrha implementacije *acquisa* iz oblasti javnih nabavki u zemljama kandidatima je osiguranje da se procedure provode u skladu sa principima Sporazuma o Evropskoj zajednici¹⁸: slobodom kretanja ljudi, dobara, kapitala i usluga, nediskriminacije na osnovu nacionalnosti (državljanstva) i jednakog tretmana. Ovdje je potrebno naglasiti da nije samo dovoljno usvojiti direktive koje se bave ovim pitanjima, već i efikasna implementacija.

5.1. Ključne karakteristike

Postoji nekoliko prioriteta u oblasti javnih nabavki.

- Potrebno je uspostaviti centralnu jedinicu za politike (kreatori politika). Takva jedinica se smatra ključem zakonodavstva u oblasti javnih nabavki i efikasnim sistemom javnih nabavki. Kakva god je unutrašnja struktura države, postoje tri glavna zadatka koja moraju ispuniti. To su organizacija/upravljanje politikama iz oblasti javnih nabavki; kreiranje zakonodavstva i pružanje operativne podrške (npr. instrukcije i vodiči); informiranje, kontrola i poduzimanje neophodnih korekcija.
- Informiranje i trening glavnih dobavljača (ugovorene strane).
- Informiranje i trening drugih ugovorenih strana (sa ugovorima za manje iznose) i poduzeća.
- Uspostava tijela za monitoring i provjeru. Takva tijela, bilo sudska ili administrativna, ključna su za implementaciju i izvršenje zakonodavstva iz oblasti javnih nabavki. Kroz administrativnu kontrolu, *ex-ante* ili *ex-post*, postupci dodjele su verificirani nezavisno od bilo koje žalbe. Tijela za provjeru i suci interveniraju nakon žalbe osobe koja je oštećena u postupku dodjele. Cilj ovog sistema pravnog lijeka je da se ugovorne strane mogu efikasno i brzo provjeravati. Iako direktive ne zahtijevaju da zemlje članice ili zemlje kandidati uspostave kontrolne sisteme, takvi sistemi su dokazano potrebni i efikasni kako bi se osiguralo/postigli ciljevi direktiva. Potrebno je da ova tijela prođu posebnu obuku kao i operativnu podršku.

Bosna i Hercegovina ima Agenciju za javne nabavke, u čije nadležnosti spadaju, između ostalog, predlaganje donošenja i izmjena podzakonskih akata; praćenje primjene Zakona o javnim nabavkama; pružanje tehničke i savjetodavne pomoći ugovornim organima i dobavljačima; objavljivanje i analiziranje informacija o javnim nabavkama.¹⁹

¹⁶ Direktiva 97/5/EC, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0005:EN:HTML>

¹⁷ Centralna banka, <http://www.cbbh.ba/index.php?lang=bs>

¹⁸ Sporazum o Evropskoj zajednici je od 1. Decembra 2009. Godine zamijenjen tzv. Lisabonskim sporazumom, koji se sastoji od dva sporazuma – Sporazum o Evropskoj uniji i Sporazuma o funkcioniranju Evropske unije.

¹⁹ Agencija za javne nabavke, <http://javnenabavke.ba/index.php?id=01&jezik=bs>

6 Zakoni o društvima (kompanijama)

6.1. Zakoni o društvima (kompanijama)

Zakonodavstvo u ovoj oblasti, između ostalog, podrazumijeva postojanje registra poduzetništva koji se može elektronski obrađivati; državne službene novine (na papiru ili elektronski) za objavljivanje određenih informacijama o kompanijama; administrativnu ili sudsku instituciju koja će osigurati kontrolu inkorporacije kompanija (alternativno notari mogu utvrđivati osnivanje kompanija, statute i izmjene statuta preduzeća).

6.2. Korporativno računovodstvo i revizija

Četvrta i sedma direktiva, koje se odnose na računovodstvo ne sadrže zahtjeve za administrativne strukture koje se odnose na pripremu i objavu godišnjih obračuna. Međutim, minimum koji zemlja mora ispunjavati u ovoj oblasti je da ima tijelo za postavljanje standarda, što može biti i privatno tijelo ili neka javna institucija (često to radi ministarstvo finansija, pravde i ekonomskih odnosa) koja je odgovorna izdavanje računovodstvenih standarda zasnovanih na temeljnim zakonima. Članovi tijela koje utvrđuje standarde moraju imati odgovarajuće iskustvo i znanje iz oblasti računovodstva.

U principu, trebao bi postojati mehanizam prinude za ispravnu primjenu računovodstvenih standarda (što nije slučaj u svim zemljama članicama) što korisnicima godišnjih obračuna treba omogućiti da se mogu žaliti ukoliko se zakoni, regulative i standardi iz oblasti računovodstva ne poštuju.

6.3. Revizija

Zakonom propisane revizije trebale bi provoditi osobe kojima su to ovlaštena državna tijela odobrila. Stručni autoriteti mogu biti profesionalna udruženja, kojima to odobravaju državni zakoni doneseni na osnovu zahtjeva Unije. Odobrene osobe za reviziju moraju biti registrovane u javnom registru za zakonski propisane revizore.

Uz zahtjevanu administrativnu infrastrukturu za implementaciju *acquisa*, sve zemlje članice Unije imaju profesionalna tijela za zastupanje revizorskih interesa i revizorske profesije (kao takvi nisu zahtjevani da implementiraju *acquis*). To mogu biti privatna tijela ali i polujavna tijela sa kompetencijama za izdavanje podzakosnih akata kao što su npr. etički kodovi, revizorski standardi, permanentno obrazovanje i eksterno izadavanje uvjerenja o kvaliteti.

7 Zakon o intelektualnom vlasništvu

7.1. Autorsko pravo (copyright) i srodna prava

Moguća pitanja koja mogu biti postavljena tokom pregovora o pristupanju vezana su za postojanje Ureda za autorska prava ili odjela u ministarstvu koji se bavi pitanjima autorskih prava, pitanja o eventualnom postojanju suda koji se bavi pitanjima autorskih prava i o broju procesuiranih slučajeva.

7.2. Industrijska vlasnička prava

Pitanja koja se mogu javiti tokom pregovora o administrativnim strukturama o postojanju Ureda za patente ili odjela u ministarstvu koji se bavi pitanjima vlasničkim pravima u industriji, koliko je osoba prošlo potrebnu obuku za zakonodavstvo EU iz navedene

oblasti, koliko je u prethodne dvije godine prijavljeno патената i koliki je broj trentunih registracija патената u toku, te koliko je процесuirаних случајева.

7.3. Izvršenje

Trebalo bi postojati najmanje jedno državno tijelo kojem državljani i drugi mogu dostaviti zahtjeve za zaštitu jedne ili više različitih vrsta intelektualnog i industrijskih prava. Ta institucija bi trebala imati dovoljno stručnog osoblja koji su u stanju donositi odluke (da obavljaju relevantne administrativne zadatke), za opravdanu visinu troškova bez kašnjenja. Implementacija *acquisa* u ovoj oblasti sadržava zahtjeve da pravosudne institucije moraju imati dovoljno sudija i tužilaca, koji su upoznati sa zakonodavstvom u oblasti prava intelektualnog vlasništva; da se slučajevi rješavaju bez kašnjenja; policijske i carinske službe, uključujući i granične službe, moraju biti obučeni u oblasti intelektualnog vlasništva; odgovorne strukture koje se bave pitanjima intelektualnog vlasništva u nadležnim ministarstvima i drugim državnim tijelima moraju imati adekvatan broj zaposlenih i odgovarajuću obuku.

U Bosni i Hercegovini postoji od 2006. godine Institut za intelektualno vlasništvo Bosne i Hercegovine²⁰, i bavi se poslovima u području intelektualnog vlasništva.

8 Konkurencijske politike

Kako bi se poštovala pravila konkurencije, odnosno spriječila zloupotreba pravila koja su navedena u članu 101, tačka 1 Sporazuma o EU²¹ (TEU), u kojem se navodi da su zabranjeni „svi sporazumi među poduzetnicima, odluke udruženja poduzetnika i usklađeno djelovanje koji bi mogli utjecati na trgovinu među državama članicama i koji imaju za cilj ili posljedicu sprečavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu...“, prije i poslije pristupa Uniji, država mora uspostaviti državno tijelo za konkurenciju. Ta institucija mora biti opremljena neophodnim ovlastima koje joj omogućavaju da istražuje nekonkurentne prakse i ovlasti koje joj omogućavaju da zaustavi takvo djelovanje i donosi odluke o sankcioniranju takve prakse. Bosna i Hercegovina je već formirala Konkurencijsko vijeće BiH.²²

8.1. Državna pomoć

Kako bi se kreirao odgovarajući okvir za efikasnu kontrolu državne pomoći za period koji prethodi pristupanju, mora se uspostaviti državno tijelo za monitoring državne pomoći. Njen zadatak je da procjenjuje i kontrolira kompatibilnost državne pomoći sa relevantnim *acquisom* Unije. Proceduralna pravila trebaju biti usvojena kako bi osigurala da to tijelo dobija sve potrebne informacije od tijela koja dodjeljuju pomoć i ima ovlasti da efikasno kontrolira svu postojeću pomoć.

Tijelo bi trebalo kreirati sveobuhvatan popis, koji pokriva sve direktne i indirektne pomoći koje su dodijelile različite institucije na državnom, regionalnom i lokalnom nivou vlasti. Dok će Evropska komisija prilikom pristupa zemlje Uniji pretpostaviti da postoji puna odgovornost za kontrolu i monitoring državne pomoći, Komisiji je potreban sagovornik u svakoj državi članici kako bi koordinirala ispunjenost obaveza, izvještavanje i odredbe.

Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine je početkom 2012. godine usvojila Zakon o sistemu državne pomoći, ali još nije formirana agencija koja je potrebna da se *acquis* iz

²⁰ Institut za intelektualno vlasništvo BiH, dostupno na <http://www.ipr.gov.ba/bs/o-nama-bs/istorija-bs.html>

²¹ Sporazum o EU (Treaty on the European Union), dostupno na <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>

²² Konkurencijsko vijeće BiH, <http://bihkonk.gov.ba/ba/index.html>

oblasti državne pomoći primjenjuje u potpunosti. Pravno utemeljenje EU za državnu pomoć je član 107 Sporazuma o Evropskoj uniji²³, čija je svrha kontrola državne pomoći, kako se ne bi poremetila konkurencija na tržištu.

9 Finansijske usluge

9.2. Bankarski sektor

Potrebno je formirati instituciju za nadzor kreditnih institucija, uključujući davanje odobrenja i nadzor bonitetnih zahtjeva.

9.2. Sektor osiguranja

Trebaju biti uspostavljene institucije za nadgledanje osiguravajućih preduzeća, uključujući davanje i povlačenje ovlaštenja i za nadzor bonitetnih zahtjeva.

U Bosni i Hercegovini je uspostavljena Agencija za osiguranje²⁴ čije su nadležnosti jedinstvena primjena zakona o osiguranju između entiteta, te osiguranje da se entitetski zakoni primjenjuju i tumače na pravičnoj osnovi; da zakonodavstvo o osiguranju koje je na snazi u entitetima, u potpunosti bude usaglašeno u namjeri da osigura jednak i ravnopravan status prema svim društvima za osiguranje u oba entiteta i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine i da osigura jednaku pravnu zaštitu kako za ugovarače osiguranja, tako i za treću stranu-podnosiocima odštetnih zahtjeva; da osigura da zakonodavstvo u osiguranju u Bosni i Hercegovini bude i ostane usaglašeno sa zakonodavstvom Evropske Unije, koje se primjenjuje na oblast osiguranja; da koordinirano predstavlja i zastupa Bosnu i Hercegovinu u organizacijama koje se bave osiguranjem na međunarodnom nivou; da uz kontinuiranu saradnju sa agencijama za nadzor osiguranja entiteta i Brčko Distrikta rješava sporove između agencija za nadzor osiguranja u pogledu jedinstvenog tumačenja i primjene zakonodavstva i izdaje pismene odluke i mišljenja kojima se osigurava jedinstvena primjena zakonodavstva o osiguranju; da osigurava i vodi sve relevantne podatke o cjelokupnom tržištu osiguranja u Bosni i Hercegovini.

9.3. Investicijske usluge i sigurnost tržišta kapitala

Stručne institucije trebaju biti izabrane da nadgledaju sektor investicijskih fondova i sigurnost tržišta kapitala, uključujući i upis vrijednosnih papira na službeni popis. Pitanja koja mogu biti postavljena tokom pregovora su vezana za postojanje tijela za nadzor u navedenim sektorima, te da li su nezavisna, da li je zakonodavstvo za nadzor kreditnih institucija u skladu sa *Basle Core Principles* za superviziju banaka, da li je osoblje dovoljno educirano sa principima zakonodavstva EU u ovoj oblasti i da li imaju svu potrebnu kompjutersku i softversku opremu, te broj obrađenih slučajeva.

²³ Sporazum o EU (Treaty on the European Union), dostupno <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EN:PDF>

²⁴ Agencija za osiguranje BiH, <http://www.azobih.gov.ba>

10 Informacijsko društvo i mediji

Evropska unija primjenjuje novi regulatorni okvir za elektronske komunikacije od jula 2003. godine. Novi okvir podrazumijeva pojednostavljen pristup tržištu, fer konkurenciju i implementaciju pravnih lijekova za medije za koje je utvrđeno da imaju dominantnu poziciju na tržištu, što bi trebali provoditi državne regulatorne vlasti (NRA).

NRA mora biti nezavisna od učesnika na tržištu i vlasti, te imati dovoljno resursa za svoj rad. Glavni zadaci koje ovo tijelo mora ispunjavati su davanje dozvola (održavanje transparentnosti prilikom dodjele dozvola, supervizija, nadgledanje žalbi); analiza tržišta, izricanje prikladnih obaveza (pravnih lijekova) za operatore koji imaju dominantnu poziciju na tržištu, zaštita podataka, dodjela frekvencija.

Implementacije Direktive za radio i televizijsku terminalnu opremu sadrži oznake i akreditacije vlade, „označena tijela“, koja izdaju tipska odobrenja i druge autorizacije, kako bi se efikasno implementirao novi pristup tehničkoj harmonizaciji i u ovom sektoru; mehanizmi za kasnije provjere (nadzor tržišta) i rješavanje sporova.

10.1. Audiovizuelne politike

Pravno usklađivanje u ovom polju pretpostavlja postojanje državnih regulatornih sistema u oblasti emitiranja. Audiovizuelni *acquis* (Član 3.2. Direktive „Televizija bez granica“) zahtijeva da država članica osigura odgovarajućim sredstvima i unutar okvira njihovog zakonodavstva da se televizijski emiteri unutar svog prostora djelovanja (instance) efikasno usklade sa zahtjevima Direktive.

Nadalje, audiovizuelni *acquis* (Član 3.2. Direktive „Televizija bez granica“) zahtijeva da se državne mjere i odgovarajuće procedure za treće strane, na koje se direktno odnose, uključujući i državljanke uz drugih država članica EU, da primjene na stručne sudske ili druge institucije da traže efektivnu usklađenost spram državnih pravila.

Regulatorni sistemu trebali bi imati osnovne nadležnosti koje omogućavaju efikasnu aplikaciju i izvršenje audiovizuelne legislative. Kad se radi o audiovizuelnom *acquisu*, regulatorni sistemi bi trebali biti u poziciji da upute osnovne namjere (ideje) kao što je primjenjivo pravo, nadležnost, mjere za promociju evropskih i nezavisnih radova, regulacija za reklamiranje, telešoping i sponzoriranje, zaštita manjina i prava na odgovor. Takve nadležnosti uključuju adekvatne nadležnosti za nadzor sadržaja i sankcioniranje, ukoliko se prekrši zakon.

11 Poljoprivreda i ruralni razvoj

Implementacija, upravljanje i kontrola Zajedničke poljoprivredne politike (CAP) zahtijeva kreiranje, modifikaciju i/ili jačanje odgovarajućih administrativnih struktura.

Administrativne strukture koje se zahtijevaju nisu uvijek specificirane u *acquisu*. U mnogim slučajevima u *acquisu* se spominju pojmovi kao što je „stručni autoritet (institucija)“ koje se odnose na administrativne strukture koje su potrebne. To znači da je ostavljeno zemljama članicama da odluče koja institucija je odgovorna za efikasnu implementaciju zakonodavstva EU. U praksi je to najčešće ministarstvo poljoprivrede ili stručno tijelo u nadležnosti ministarstva, primjerice agencija. Međutim, zemlja članica EU mora imati kapacitet da obavlja funkcije – kroz administrativne strukture koje uspostave – su jasno specificirane u *acquisu*.

11.1.Horizontalna pitanja

Ključni tipovi administrativnih struktura koje zakonodavstvo EU izričito zahtijeva uključuju:

- Administrativne strukture i sistem za upravljanje CAP troškovima unutar Garancijske sekcije EAGGF moraju ispuniti određene zahtjeve. Sve agencije za plaćanje moraju biti akreditirane u skladu sa pravilima Unije (Regulativa 1258/1999). Moraju biti sposobne dati dovoljno garancija da postoji mogućnost žalbi; da su sve uplate zabilježene, da postoje svi potrebni dokumenti i da su u formi u skladu sa pravilima Unije; da postoji evidencija koja opravdava troškove; gdje postoji više od jedne agencije za plaćanja da postoji i jedno centralno mjesto za koordinaciju; zemlja članica mora informirati Komisiju koja je stručno tijelo odgovorno za davanje i oduzimanje akreditacija za svaku agenciju koja vrši plaćanja, odnosno certifikacijsko tijelo (Regulativa Komisije 1663/95²⁵).
- Integrirani administrativni i kontrolni sistem (IACS) koji je baziran na Regulativama 1782/2003 i 795/2004.
- Kako bi se implementiralo FADN (Sistem računovodstvenih podataka u poljoprivredi) zakonodavstvo, zemlje članice moraju uspostaviti Državnu komisiju za mrežu podataka, sa odgovornošću selekcije poljoprivrednih prihoda. Ove odredbe moraju imati karakteristike kao što je određeno Regulativom 79/65/EEC.
- Zemlja članica mora uspostaviti agenciju za veze, koja će, između ostalog, biti sposobna za kreiranje plana za odabir poljoprivrednih prihoda (farmi) i izvještavanje o implementaciji plana; te verificiranje prihoda farmi.

Primjeri ključnih funkcija koje moraju obavljati administrativne strukture, koje nisu specificirane u *acquisu*.

- Operativni mehanizmi zajedničkih tržišnih organizacija za trgovinu sa trećim zemljama (zemljama van EU). Administrativne strukture moraju biti sposobne da upravljaju sa porezima i refundiranjem; licenciranje uvoza i izvoza; upravljanje tarifnim kvotama; upravljanje sistemom za provjeru podataka za izvoz; te primjena carinskih pravila Unije.
- Zemlje članice moraju biti sposobne da uspješno vode statistike, te da organiziraju ispitivanja u oblasti poljoprivrede.
- Zemlje članice moraju biti sposobne da uspješno implementiraju zakonodavstvo vezano za organsku proizvodnju, što podrazumijeva certificiranje, uspostava inspektorata, te osiguranje uspješne primjene zakonodavstva.
- Implementacija zakonodavstva Unije iz oblasti politika kvaliteta.

11.1.2.Zajedničke tržišne organizacije i proizvodi životinjskog porijekla

Ključni tipovi administrativnih struktura koje zahtijeva *acquis*

- Agencije i centri za intervencije potrebne za implementaciju i povlačenje proizvoda u nizu sektora. Agencije za različite sektore mogu biti uspostavljene zasebno ili kao jedno tijelo. Iako precizne specifikacije variraju, ova tijela moraju izvršavati zadatke monitoringa cijena; kupovine za javne rezerve; kontrola sistema za

²⁵ Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995R1663:19970524:EN:PDF>

korištenje proizvoda za intervenciju; te specifične zadatke definirane u regulativama 824/2000, 2131/93 i 2273/93.

- Operacije upravljanja instrumentima nabave u nekim sektorima zahtijevaju specifične administrativne strukture, npr. ovlašteni kupci (mljekare) prema Regulativi 595/2004. Ti kupci moraju, na primjer voditi evidencije o računima; imati prostorije u zemljama članicama gdje se mogu konsultirati evidencije.
- U nekim sektorima, *acquis* specificira precizna pravila za organizacije proizvođača, koja moraju ispunjavati ukoliko takva organizacija ima koristi od podrške Unije.
- U sektoru proizvodnje vina zahtijevaju se odobrene destilerije, koje moraju poduzeti zadatke specificirane u regulativi 1623/2000. U određenim sektorima zemlje članice moraju uspostaviti registre kao što su registri vinograda i popis prava sadnje ili registar za limunasto voće.

Primjeri ključnih zadataka koje administrativne strukture moraju raditi, a za koje ne postoji specifičan zahtjev u zakonodavstvu Unije
Instrumenti za upravljanje EU.

Zemlje članice moraju imati neophodne administrativne strukture kako bi bile sposobne za implementaciju klasifikacije zaklanih životinja, te praćenje cijena. Zemlje članice moraju implementirati specifična pravila koja se odnose na slobodu kretanja poljoprivrednih proizvoda.

11.3. Ruralni razvoj

Administrativne strukture koje se izričito zahtijevaju iz *acquisa*

U ruralnom razvoju postoji samo jedno tijelo koje se izričito zahtijeva zakonodavstvom Unije. Svaka država članica mora uspostaviti komisije za monitoring koje će ocjenjivati efikasnost i kvalitet programa za ruralni razvoj.

11.4. Administrativne strukture koje nisu specificirane

U sklopu odredi Agende 2000 (Regulativa 1257/99) jedini zahtjev iz zakonodavstva EU iz oblasti ruralnog razvoja su mjere vezane za pitanja poljoprivrede i okoliša. Osim toga, svaka zemlja članica bira na koji način će implementirati mjere, a koje moraju biti u skladu sa principima Unije. Sve strukture moraju biti sposobne da izvršavaju odredbe iz zakonodavstva EU. Te strukture moraju kreirati programe za ruralni razvoj; nadzirati implementaciju; kontrolirati novčane tokove.

Poljoprivreda u Bosni i Hercegovini je u nadležnosti entiteta, odnosno u Federaciji BiH je podijeljena između kantona i entiteta. Na državnom nivou postoji odjel za poljoprivredu u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, ali se sa postojećim nadležnostima odjel u Ministarstvu ne može odgovoriti zahtjevima koje postavlja EU.²⁶

²⁶ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, <http://www.mvteo.gov.ba>

12. Sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarne politike

12.1. Generalne politike za sigurnost hrane

Za implementaciju zakonodavstva vezanog za sigurnost hrane, zemlja članica mora imati odgovarajuće administrativne strukture da vrši inspekcije i kontrole same implementacije zakona. Opći principi za sigurnost hrane su usvojeni 2002. godine, koje se odnose na proizvodnju i distribuciju. Od 2005. godine postoji i detaljna obaveza utvrđivanja porijekla hrane.

12.1.1. Kontrola/Higijena

Odgovarajuće strukture su potrebne da se osigura implementacije direktiva za zvaničnu kontrolu prehrambenih proizvoda (89/397/EEC and 93/99/EEC), za higijenu prehrambenih proizvoda (93/43/EC), monitoring prehrambenih proizvoda (85/591/EEC), i na dobre prakse za laboratorije (88/320/EEC). Ove odredbe se odnose na trening zvaničnika za kontrolu hrane, implementaciju HACCP (*Hazard Analysis Critical Control Points* – integrirani sistem kontrole sigurnosti hrane u svim fazama procesa njene proizvodnje i distribucije), laboratorije za kontrolu prehrambenih proizvoda.

U 2006. na snagu je stupio novi paket mjera koji se odnosi na higijenu. Radi se u regulativama 852/2004, 853/2004; 854/2004, Direktiva 2004/41/EC, te izmijenjene direktive 89/662/EEC i 92/118/EEC, te Odluka Vijeća EU 95/408/EC.

Uveden je i poseban režim za uvođenje posebnih odredbi da se osigura fleksibilnost za hranu proizvedenu u udaljenim područjima (visoke planine, udaljena ostrva) i za tradicionalnu proizvodnju i metode.

12.1.2. Sistem brze uzbune za hranu i snabdijevanje

Bitan element za osiguranje sigurnosti hrane je Sistem uzbune za hranu i snabdijevanje hranom. Potrebno je kreirati kompjutersku mrežu sa Komisijom da omogući brzu i efikasnu razmjenu informacija u vezi hrane i snabdijevanja hranom.

12.1.3. Novi i genetički modificirani prehrambeni proizvodi

Zemlje članice moraju imati državne institucije odgovorne za implementaciju Regulative 258/97, koja se odnosi na nove prehrambene proizvode i nove sastojke prehrambenih proizvoda.

To podrazumijeva postojanje stručnog tijela kojem se moraju prijaviti reklame za nove prehrambene proizvode, tijela koje će procijeniti nove prehrambene proizvode sa naučnog stanovišta, a mora postojati i akreditiran laboratorij sa kapacitetom da otkrije genetički modificiranu hranu.

Usvojen je i novi paket kojim se uspostavlja procedura za autorizaciju u oblasti GMO, sa uključenjem EFSA (The European Food Safety Authority) za procjenu rizika i Komisije/zemalja članica za aktivnosti upravljanja. Paket podrazumijeva Regulativu 1830/2003 koja definira praćenje porijekla i označavanje genetički modificiranih organizama i praćenje porijekla hrane proizvedene od GMO i izmijenjene Direktive 2001/18/EC. Ovaj paket također uspostavlja laboratoriju za davanje preporuke, njenu mrežu i specifične odredbe koje se odnose na dostupnost relevantnih metoda otkrivanja i metoda analize.

12.1.4. Ozračena hrana

U skladu sa Direktivom 1999/2, koja specificira da prehrambeni proizvodi mogu biti ozračeni samo u odobrenim postrojenjima za zračenje, zemlje članice moraju odobriti postrojenja za zračenje, te informirati Komisiju o odobrenim postrojenjima.

12.1.5. Mineralne vode

U skladu sa Direktivom 80/777/EEC, autorizaciju za korištenje prirodne mineralne vode može dati samo zvanični stručni autoritet (institucija) koja mora provesti nekolicinu specifičnih ispitivanja i analiza. Kako bi dala takvu autorizaciju, nadležna institucija mora imati odgovarajuće naučne i administrativne kapacitete. Spisak ovlaštenih institucija koje mogu dati dozvolu za mineralne vode treba biti objavljen u službenom glasniku, a zemlje članice moraju dostaviti listu mineralnih voda koje su priznate.

U Bosni i Hercegovini je osnovana Agencija za sigurnost hrane, u čijoj nadležnosti je osiguranje sigurnosti hrane i hrane za životinje, obavljanje naučnih i stručno-tehničkih poslova iz Zakona o hrani, primjena međunarodnih konvencija i međunarodnih sporazuma iz područja sigurnosti hrane i hrane za životinje obvezujućih za Bosnu i Hercegovinu.²⁷

12.2. Veterinarstvo i fitosanitarne politike

Zakonodavstvo Unije u ovom polju ima za cilj olakšanje unutrašnje i vanjske trgovine u sektorima veterinarstva, zdravlja bilja i prehrane životinja, dok se osigurava javno i životinjsko zdravlje i ispunjavaju očekivanja kupaca. Bazirano je na međusobnom priznanju relevantnih institucija u zemljama članicama koje su uspostavile tačke za veterinarske i biljne preglede na internim granicama u međusobnoj trgovini u Uniji, kako se ne bi remetila trgovina.

Preduslov za jedinstveno tržište u ovoj oblasti je, pored zakonodavstva, i odgovarajuće obučena administracija. To zahtijeva odgovarajuće preglede u zemlji porijekla i nediskriminirajuće preglede tokom transporta i na krajnjem odredištu i na vanjskim granicama, te zadovoljavajuće laboratorijske preglede.

Administrativne strukture koje su potrebne da implemenetiraju *acquis* u ovoj oblasti su državne stručne službe, sa odgovarajućim ovlastima, za veterinarstvo, zdravlje bilja, sjemena i biljki za razmnožavanje i zakonodavstvo za životinjsku hranu, da budu imenovane kao odgovorne za operativno djelovanje i osiguranje implementacije zakona u ovoj oblasti, sa dovoljno educiranih zaposlenih i dovoljno postrojenja, uključujući i transport (Direktiva 89/662/EEC i Direktiva 2000/29/EC). Za implementaciju ovih mjera potrebni su, između ostalog, veterinari koje je odabrala centralna veterinarska institucija, za primjerice izdavanje zdravstvenih certifikata; inspektora za bilje koje je imenovala nadležna institucija; te inspektori u oblastima koje se odnose na proizvodnju, distribuciju hrane; relevantne institucije za usklađivanje sa pravilima Unije i sl.

U Bosni i Hercegovini postoji Ured za veterinarstvo²⁸, koji je utemeljen 2000. godine, Uprava za zaštitu bilja²⁹, koja je osnovana 2004. godine, te Agencija za sigurnost hrane BiH.

²⁷ Agencija za sigurnost hrane, <http://www.fsa.gov.ba>

²⁸ Ured za veterinarstvo, <http://www.vet.gov.ba>

²⁹ Uprava za zaštitu bilja, <http://www.uzzb.gov.ba>

13 Ribarstvo

Administrativni kapacitet koji je potreban u ovoj oblasti je administracija koja će vršiti inspekcije i nadzirati ribarske flote; upravljati kvotama za ribarstvo; izdavati dozvole i implementirati tehničke mjere; inspektori koji će nadgledati da li se poštuju pravila Unije; postojanje neophodne opreme za kontrolu ribarskih aktivnosti; efikasan nadzor putem satelita; zakonodavne i sudske strukture sposobne da implementiraju određene mjere; te mjerenje ribarskih brodova.

Pored toga, potrebna je administracija koja može implemenitati i upravljati strukturalnim politikama za ribarstvo i akvakulturu; administracija koje će kontrolirati standarde djelovanja na zajedničkom tržištu; koja će kontrolirati količine povučene sa tržišta; prikupljanje podataka; uspostava registra ribarskih brodova, te redovno slanje tih podataka u registar Unije; uspostava baze podataka; te prikupljanje bioloških, ekonomskih i podataka vezanih za flote potrebnih za implementaciju Zajedničke ribarske politike.

14 Transport

Velika većina zakonodavnih mjera u sektoru transporta ne predviđa uspostavu posebnih administrativnih struktura. Generalno, zemljama članicama je ostavljeno da utvrde na koji način će implementirati *acquis*. Uglavnom, to je ministarstvo transporta, koje je potrebno za efikasnu implementaciju *acquisa*. Primjena zakonodavstva EU zahtijeva ministarstvo transporta, ili stručno tijelo u nadležnosti ministarstva koje ima mandat za izradu politika i ispunjavanje obaveza kao što je izdavanje certifikata, osiguranje poštivanja sigurnosnih pravila, pristup tržištu, kao i posredovanje između operatera.

14.1. Cestovni promet

U sektoru cestovnog prometa, zahtjevi za administrativnim strukturama koncentriraju se na socijalnom zakonodavstvu, licenciranju i zakonodavstvu koje se odnosi na tehnologiju i sigurnost. Prema Direktivi 96/96³⁰ koja se odnosi na tehničke preglede za motorna vozila, testiranja trebaju provoditi tijela koja je odabrala država i da država direktno nadgleda provođenje kako bi se garantirao jednak nivo sigurnosnog i ekološkog kvaliteta. Generalno, države članice delegiraju navedene zadatke privatnim kompanijama. Te kompanije, ili saobraćajna policija, također kontroliraju primjenu i inspekcije na cesti, Direktive 89/459, koja se odnosi na gume na vozilima.

Međunarodni transport je predmet sistema licenciranja i za prevoz tereta (Regulativa 881/92) i prevoz putnika (684/92). Stručna tijela države članice izdaju relevantnu „Autorizaciju Unije (Zajednice)“ (Regulativa (881/76), odnosno „Licencu Unije“ (Regulativa 684/92), sankcioniraju u slučaju prekršaja i verificiraju redovno da li korisnik licence ispunjava uslove.

³⁰ Direktiva 96/96, dostupno na http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31996L0096&mol=guichett

Država ili tijela koja je delegirala država trebaju vršiti kontrole koje se odnose na vrijeme vožnje i odmora.

Odgovarajuća tijela države članice, uglavnom je to ministarstvo transporta, moraju razmisliti da li je potrebna uspostava posebnih administrativnih struktura koje bi izdavale dozvole za dokazivanje okolišne klasifikacije (EURO 1, EURO 2...) za vozila koja prevoze teške robe.

Prema Direktivi 2004/54/EC, države članice trebaju odrediti jedan ili više administrativnih autoriteta (institucija) koje će biti odgovorne za osiguranje da su svi aspekti sigurnosti tunela osigurani i koje će poduzeti neophodne korake da osigura usklađenost sa direktivom.

U Bosni i Hercegovini postoji Ministarstvo komunikacija i transporta³¹ čije su nadležnosti politika i reguliranje zajedničkih i međunarodnih komunikacionih uređaja, međunarodni i međuentitetski promet i infrastruktura; pripremanje ugovora, sporazuma i drugih akata iz oblasti međunarodnih i međuentitetskih komunikacija i prometa; odnosi sa međunarodnim organizacijama iz oblasti međunarodnih i međuentitetskih komunikacija i prometa; priprema i izrada strateških i planskih dokumenata iz oblasti međunarodnih i međuentitetskih komunikacija, prometa, infrastrukture i informacionih tehnologija; poslovi kontrole neometanog transporta u međunarodnom transportu; civilno vazduhoplovstvo i nadzor vazdušnog prometa.

14.2. Željeznički transport

U željezničkom sektoru, potrebna su tijela za licenciranje željezničkih preduzeća (Direktiva 95/18 i amandmani 01/13). Ukoliko ne postoji nezavisni upravnik željezničke infrastrukture, mora se uspostaviti tijelo koje će naplaćivati i upravljati infrastrukturnim kapacitetima (Direktiva 2001/14). Ova tijela ne moraju pružati usluge prevoza. Članom 30 Direktive 01/14 mora se uspostaviti regulatorno tijelo, koje će biti nezavisno (može biti i nadležno ministarstvo). Može postojati i tijelo za ocjenu usklađenosti i interoperabilnost. Prema Direktivi 2004/49 mora se uspostaviti sigurnosno tijelo koje će istraživati nesreće.

14.3. Unutardržavni vodni transport

Prema članu 3 Regulative 718/1999, svaka zemlja članica čije vode graniče sa drugom zemljom članicom i čija je flota teža od 100.000 tona, mora uspostaviti fond, koji će se koristiti ukoliko se budu provodile aktivnosti na nivou Unije.

14.4. Zračni transport

Institucionalne strukture za civilnu avijaciju moraju biti sposobne da djeluju u skladu sa zahtjevima, prije svega, za sigurnosni nadzor i licenciranje avioprevoznika. U skladu sa Direktivom 2004/36 o sigurnosti za treće zemlje koje koriste zračne luke unutar Unije, zemlje članice moraju osigurati da je izvršena inspekcija aviokompanija i da se ispunjavaju sigurnosni uslovi za aviokompanije iz trećih zemalja. Također, zračne luke moraju odgovarati zakonodavstvu Unije, kad je u pitanju sigurnost, efikasnost, kapaciteti, te moraju ispunjavati ekološke standarde (buka). Za ove poslove je potrebna administracija, ili kao zasebno tijelo ili unutar Ministarstva transporta.

Potrebno je i nezavisno i stalno tijelo za istraživanje nesreća (Direktiva 94/56³²), potrebno je tijelo koje će biti nadležno za kontrolu planiranih vremena dolaza i odlazaka

³¹ Ministarstvo komunikacija i prometa BiH, www.mkt.gov.ba

³² Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0056:EN:HTML>

aviona i koje će voditi računa o tome da sve aviokompanije imaju jednake uslove na tržištu, odnosno pristup tijesnim aerodromima; Regulativa 2320/2002 predviđa uspostavu odgovarajućeg tijela koje će nadzirati implementaciju sigurnosnih mjera; Direktiva 2003/42 predviđa uspostavu jednog ili više stručnih tijela koja će uspostaviti mehanizme za prikupljanje, evaluaciju, procesiranje i pohranjivanje podataka o djelovanjima, koja se navode u Direktivi; na osnovu Regulative 437/2003 države članice moraju uspostaviti tijelo koje će prikupljati podatke; prema regulativama 549/2004 (okvirna regulativa) i 550/2004 (odredbe za usluge) države članice moraju uspostaviti tijelo ili tijela kao državna nadzorna tijela. Također je potrebno uspostaviti tijelo za zaštitu podataka putnika.

U Bosni i Hercegovini postoji Direkcija za civilno vazduhoplovstvo³³ u čijoj nadležnosti odgovornost za obavljanje funkcije regulatora i nadzor u oblasti civilnog zrakoplovstva i kontroli letenja.

14.5.Morski transport

Provedba zakonodavstva Unije u oblasti sigurnosti na moru i zaštite od zagađenja zahtijeva od zemalja članica administraciju koja ima neophodne ljudske resurse kao što su inspektori za brodove i zaposlene koji će podržavati aktivnosti (zavisno od važnosti zemlje kada su u pitanju flote i lučki saobraćaj).

15 Energija

Uz ministarstvo ili odjel ministarstva odgovornog za energetske politike i monitoring, kao i podsektore za (npr. čvrsta goriva, nuklearna energija, promocija energetske efikasnosti i korištenje obnovljivih izvora energije), neometano funkcioniranje energetskog sektora će zahtijevati prisustvo tijela kao što su institucije za vođenje energetskih statistika i podsektorskih tijela, kao što su organizacija za energetske efikasnost i agencije za restrukturiranje uglja.

Efikasna implementacija zakonodavstva u oblasti energije zahtijeva specifična tijela:

15.1.Sigurnost snabdijevanja

U skladu sa direktivama 98/93 i 73/238, potrebno je „krizno“ tijelo koje će koordinirati i implementirati krizne mjere na državnom nivou.

15.2.Interno energetske tržište

Kako bi se osiguralo da je direktiva koja se odnosi na interno tržište za električnu energiju (2003/54) primjenjena u potpunosti, zemlje članice moraju uspostaviti jedno ili više regulatornih i nezavisnih tijela, koja će biti odgovorna za osiguranje da nema diskriminacije na tržištu.

Kako bi se osigurala implementacija direktive za prirodni gas (2003/55), zemlje članice trebaju uspostaviti jedno ili više regulatornih i nezavisnih tijela.

Ove navedene institucije trebaju doprinijeti razvoju tržišta u navedenim oblastima.

Ostala tijela koja su potrebna su kapaciteti za vođenje statistika za električnu energiju i gas; zemlje članice moraju voditi statistike za ugljikovodike i naftu; jedno ili više tijela

³³ Direkcija za civilno vazduhoplovstvo, <http://www.bhdca.gov.ba>

za upite o zakonima, regulativama, sudskim odlukama i pravilima (nije specificirana forma tijela).

Na nivou Bosne i Hercegovine i entiteta postoje regulatorna tijela za električnu energiju.

15.3. Energetska efikasnost

Potrebno je uspostaviti agenciju koja će provoditi implementaciju direktiva koje se odnose na energetska efikasnost, te da su ispunjeni minimumi standarda; treba uspostaviti tijelo za provedbu direktiva za bojlere; korisno bi bilo uspostaviti tijelo koje će promovirati energetska efikasnost; za bio gorivo nisu potrebni posebni administrativni kapaciteti, ali je korisna uspostava saradnje između ministarstava nadležnih za ekologiju, transport, finansije i poljoprivredu.

15.4. Nuklearna energija

Acquis koji se odnosi na nuklearne mjere zaštite zahtijeva vladino tijelo koje se bavi *Euratom*³⁴ sigurnosnim mjerama (Regulativa 3227/76), a potrebni su također i kapaciteti za vođenje knjigovodstva i biljnih podataka, kao što zahtijeva zakonodavstvo. Javne institucije i industrija moraju imati kapacitete da ispune *Euratom* zahtjeve.

Iako nije izričito navedeno koje tijelo je potrebno da brine o nuklearnoj sigurnosti, zemlje članice moraju imati instituciju za nuklearnu sigurnost, a ovo tijelo bi trebalo izdavati licence, odobravati lokacije, konstruirati i dizajnirati nuklearne instalacije. Premda nije navedeno, u praksi se pokazalo kao korisno tijelo koje će brinuti o radioaktivnom otpadu, što može vršiti i privatno tijelo.

15.5. Nuklearna sigurnost i zaštita od radijacije

Kako bi se zakonodavstvo zemlje kandidata uskladilo sa zakonodavstvom Unije u oblasti nuklearne sigurnosti i zaštite od radijacije, potrebna je uspostava jednog vladinog odjela za usklađivanje sa *acquisom*. Potrebno je uspostaviti agencije i stručna tijela koja će se baviti ovom tematikom.

U Bosni i Hercegovini uspostavljena je Državna regulatorna agencija za radijacijsku i nuklearnu sigurnost čija je nadležnost da vrši regulatornu kontrolu sigurnosti izvora zračenja, sigurnosti radioaktivnog otpada i sigurnosti transporta.

16 Poreska politika

U 1999. godini kreiran je tzv. *Fiscal Blueprint*³⁵, dokument čiji je cilj da ocijeni i pripremi zemlje kandidate za usvajanje zakonodavstva EU u oblasti poreza. Dokument su odobrili i Komisija i zemlje članice, a ovaj dokument se koristi i kao vodič za zemlje kandidate da usklade zakonodavstvo i administrativne kapacitete sa Unijom.

Administracija u oblasti poreza je na nivou zemalja članica, ali postoje zahtjevi iz EU zakonodavstva koji se moraju ispuniti. Administriranje poreskog sistema zahtijeva postojanje centralne poreske institucije, kao i operativne centre na regionalnom i/ili lokalnom nivou, sa jasno definiranim nadležnostima. Glavni zadaci poreskih institucija su prikupljanje poreza i provođenje zakona; efikasna fiskalna kontrola, prevencija i borba

³⁴ European Atomic Energy Community.

³⁵ Dostupno na

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/info_docs/taxation/fiscal_blueprint_en.pdf

protiv utaje poreza; obavještajne jedinice za borbu protiv utaje; saradnja sa drugim državnim institucijama.

Kao preduslovi za ispunjenje ovih zahtjeva potrebno je stvaranje pravne podloge; dovoljno autonomije za poreske institucije; poreska administracija mora biti predmet i interne i vanjske revizije; strategija obuke; te povjerljivost i zaštita podataka; redovno godišnje izvještavanje ministarstvu finansija, drugim vladinim tijelima i ostalim zainteresiranim stranama; transparentan sistem kažnjavanja; procedura za žalbe koja se odnosi i na sudove; efikasan sistem informiranja; osoblje ljubazno prema poreskim obveznicima; razmjena informacija sa međunarodnim partnerima o utajama; uspostava IT mreže među poreskim institucijama i uspostava baze podataka na državnom nivou koja je povezana sa EU sistemima (Centralni ured za povezivanje i Ured za porez na promet na državnom nivou je potrebno uspostaviti, koji moraju komunicirati sa drugim zemljama članicama), a IT sistem mora biti u skladu pravilima EU.

U oblasti direktnih poreza Direktiva 77/799 je izmijenjena direktivama 2003/93 i 2004/56 kao i direktiva koja se odnosi na oporezivanje štednje 2003/48, koja također sadrži pravila o razmjeni informacija.

Nadležnosti u oblasti poreske politike su u Bosni i Hercegovini podijeljeni između entiteta i države. Indirektni porezi su na nivou države, a direktni porezi na nivou entiteta.

17 Ekonomska i monetarna politika

17.1. Monetarna politika

Zakonodavstvo EU u oblasti ekonomske i monetarne politike zahtijeva postojanje Centralne banke u svakoj državi članici.

17.2. Ekonomska politika

Države članice moraju biti sposobne da planiraju i implementiraju konzistentan set ekonomskih politika. To znači da različite ekonomske politike (fiskalne, monetarne, tečajne, strukturalne reforme) moraju biti održive i kompatibilne jedne s drugima.

Kako bi bile sposobne da participiraju u ekonomskoj koordinaciji unutar Evropske monetarne unije (EMU), zemlje članice moraju imati odgovarajuće analitičke kapacitete da diskutiraju o domaćim problemima u ekonomskim politikama u EU okruženju. Ovi zadaci podrazumijevaju znanje i razumijevanje ekonomske situacije i politika u EU. Države članice moraju imati administrativne kapacitete kao podršku predstavnicima u Ekonomskoj i finansijskoj komisiji (EFC) i Komisiji za ekonomske politike (EPC). Zemlje članice moraju imati odgovarajuće kapacitete da bi bile sposobne za participaciju u mehanizmima nadzora i da planiraju srednjoročno fiskalno programiranje i izvještavanje o fiskalnim dešavanjima u traženim definicijama i formatima. Također je potrebno imati dobre statistike kako bi se mogao pratiti ekonomski razvoj.

18 Statistike

Provođenje statističkog *acquisa* je više faktičko nego pravno pitanje i zahtijeva implementaciju naspram jednokratne izmjene zakona. Pitanja implementacijskih kapaciteta su dijelom utemeljena na samom *acquisu*, ali se prije svega moraju poštovati osnovni principi primjenjeni u stvaranju statistika Unije propisanim u Regulativi 322/97. Organizacioni šablon varira među pojedinim zemljama. Općenito, državni statistički ured

u svakoj zemlji je koordinacijsko tijelo za kreiranje statistika, a također su odgovorni za kvalitet i poštivanje osnovnih principa. Oni većinom i prikupljaju i objavljuju veliku većinu statistika. Tom prilikom se služe i podacima drugih institucija, kao što su institucije odgovorne za fiskalnu politiku, uredi za socijalno osiguranje itd.

Kako bi se odredili administrativni kapaciteti, potrebno je ispuniti sljedeće kriterije: pravno utemeljenje sa jasnom definicijom nadležnosti i zvaničnih i nezvaničnih statistika; povezanost sa državnom vladom; povezanost sa regionalnim vladama; zaštita nezavisnosti institucija; povezanost sa korisnicima i politikama objavljivanja; povezanost sa dostavljačima/izvorima statistika; planiranje u državnom uredu; odgovarajući zaposleni; godišnji izvještaji o radu; odgovornost.

Na nivou Bosne i Hercegovine uspostavljena je Agencija za statistiku, a na nivoima entiteta postoji zavodi za statistiku.

19 Socijalna politika i zaposlenost

19.1. Radno zakonodavstvo

Institucija koja se navodi eksplicitno u *acquisu* je nezavisno tijelo za stečaj za radnike, koja je utemeljena na „Stečajnoj direktivi“ (80/987/EEC³⁶), u slučaju stečaja njihovog poslodavca. U Direktivi se navodi da će zemlje članice usvojiti detaljna pravila za organizaciju, finansiranje i operativnost garantnih institucija, te da će imovina institucija biti nezavisna od operativnog kapitala poslodavaca i nepristupačna u proceduri stečaja. Osim toga, poslodavci će učestvovati u finansiranju tih institucija, ukoliko se troškovi ne pokrivaju u potpunosti iz javnih sredstava, te dugovanja institucija neće biti zavisna o tome da li su obaveze da se sudjeluje u finansiranju ispunjene. Osim ovih tijela, svaka zemlja članice odlučuje koju će strukturu koristiti, uzimajući u obzir da se obaveze iz zakonodavstva EU ispunjavaju. Za zemlje kandidatkinje ovo je uglavnom pitanje jačanja postojećih institucija.

Direktiva 96/71/EC koja se odnosi na radnike koji privremeno rade u zemlji članici koja nije zemlja u kojoj inače rade³⁷, zahtijeva postojanje jednog ili više državnih ureda za veze i jednog ili više državnih stručnih tijela da nadziru implementaciju Direktive i obavještavaju Komisiju i druge zemlje članice. Direktiva 98/59/EC, koja se odnosi na kolektivna otpuštanja (odnosi se na radnike koji su otpušteni iz jednog ili više razloga koje radnici nisu prouzrokovali) zahtijeva stručnu instituciju koja će biti pismeno obaviještena o svakom predviđenom kolektivnom otpuštanju. Uglavnom ove poslove obavljaju zavodi za zapošljavanje. Također su potrebni pravници i suci koji će se baviti pravima radnika kad neophodni zakoni stupe na snagu.

Na nivou Bosne i Hercegovine postoji Agencija za rad i zapošljavanje čije nadležnosti su navedene u drugom poglavlju dokumenta, a na nivoima entiteta postoje zavodi za zapošljavanje.

19.1.1. Zdravlje i sigurnost na radu

Svaka zemlja odlučuje zasebno na koji način će implementirati zakonodavstvo EU, ali je potrebno da postoje agencije koje će provoditi zakone koji se odnose na: zdravlje i

³⁶ Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31980L0987:EN:HTML>

³⁷ Član 2 Direktive, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0071:en:HTML>

sigurnost na radu; radno pravo i jednake mogućnosti. Ovo se odnosi na inspektorate iz oblasti rada i higijene, koji bi trebali imati nadležnosti da osiguraju potrebne informacije o pravima radnika, kao i usluge za higijenu, zdravlje, prvu pomoć, zaštita od požara, usluge edukacije/treninga, i usluga za istraživanja.

19.1.2.Socijalni dijalog

U ovoj oblasti svaka zemlja bira na koji način će implementirati zakonodavstvo, sve dok su postignuti efekti predviđeni zakonodavstvom Unije. Oni predviđaju dvije strane industrije, uključujući organizacije socijalnih partnera, kako bi se implementiralo zakonodavstvo Unije.

19.1.3.Politike zapošljavanja i Evropski socijalni fond

U ovoj oblasti svaka zemlja bira na koji način će implementirati zakonodavstvo, sve dok su postignuti efekti predviđeni zakonodavstvom Unije. Ovo zahtijeva institucije za tržište rada koje su uključene u Evropsku strategiju zapošljavanja, uglavnom, provođenjem odredbi Evropskog socijalnog fonda³⁸. To ne uključuje samo relevantna ministarstva i njihove agencije, već i strukture za kooperaciju sa drugim ključnim akterima, kao što su ministarstva finansija, regionalne i lokalne vlasti. Druge institucije uključuju institute za treninge/edukaciju i zavode za zapošljavanje.

19.1.4.Socijalna inkluzija

U ovoj oblasti svaka zemlja bira na koji način će implementirati zakonodavstvo, sve dok su postignuti efekti predviđeni zakonodavstvom Unije. Ovo uključuje nevladine organizacije i druge aktere civilnog društva.

19.1.5.Socijalna zaštita

U ovoj oblasti svaka zemlja bira na koji način će implementirati zakonodavstvo, sve dok su postignuti efekti predviđeni zakonodavstvom Unije. Ovo uključuje institucije za socijalnu zaštitu, koje se odnose na razvoj održivih i pravednih sistema zaštite i posebno što se odnosi na zahtjev za koordinacijom shema socijalne sigurnosti (u okviru slobonog kretanja radnika), te nevladine organizacije.

19.2.Antidiskriminacija i jednake mogućnosti

Institucije koje su izričito navedene u *acquisu* u ovoj oblasti su definirane u Direktivi 2002/73/EC su tijelo ili više tijela za jednakopravnost, za promociju, analizu, monitoring i podršku jednakog tretmana svih osoba bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi. Zemlje članice će usvojiti sve neophodne propise kako bi se to tijelo ili tijela formirala. Ova tijela mogu biti dio agencija na državnom nivou koje se bave zaštitom ljudskih prava. Ova tijela moraju štiti žrtve diskriminacije, provoditi istraživanja koja se odnose na diskriminaciju, te objavljivati izvještaje o diskriminaciji i davati preporuke.

U skladu sa direktivom 2000/43, potrebno je formirati tijelo koje će implementirati odredbe iz Direktive koje se odnose na jednak tretman ljudi bez obzira na rasu ili etničko porijeklo. Ovo tijelo može biti dio institucije na državnom nivou koje se bavi zaštitom ljudskih prava. Osim ovih tijela, zemlje članice biraju na koji način će implementirati *acquis*, ali se trebaju poštovati efekti koji su predviđeni zakonodavstvom Unije. Za to su

³⁸ Više o Fondu u poglavlju 22

potrebni ombudsmeni, politike za jednakopravnost spolova, borba protiv fašizma, te nevladine organizacije.

Na nivou Bosne i Hercegovine postoji Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica³⁹, te Agencija za ravnopravnost spolova⁴⁰.

20 Preduzeća i industrijska politika

20.1. Administrativni kapaciteti

Iako ne postoje formalni zahtjevi kada su u pitanju administrativne strukture za implementaciju ovog poglavlja *acquisa* sljedeća tijela su obično uključena u izradu politika i implementaciju.

20.1.1. Izrada politika

Centralno tijelo za kreiranje i koordinaciju ovih politika je obično ministarstvo ekonomskih poslova, a u nekim zemljama ministarstvo industrije (i trgovine). U većini zemalja resorna ministarstva, odgovorna za upravljanje specifičnim industrijskim granama, učestvuju u procesu izrade politika.

20.1.2. Agencije za implementaciju

Od zemalja kandidata se očekuje da na državnom nivou imaju sljedeće institucije: agenciju za privatizaciju; institucije za konkurenciju; razvojna agencija (DSI i promocija izvoza); agencija za MSP; trgovinska komora; poslovne asocijacije (horizontalne i sektorske). Na regionalnom nivou se očekuje da postoje: regionalne razvojne agencije; centri za podršku biznisu (uključujući Euro info centre).

Na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji agencija za privatizaciju. Ova pitanja su na nivou entiteta, gdje u Federaciji BiH postoji ta agencija, dok u Republici Srpskoj nadležnosti iz oblasti privatizacije vrši Investiciono – razvojna banka Republike Srpske. Također ne postoji ni agencija za podršku malim i srednjim preduzećima na nivou države, dok postoje Agencija za promociju stranih investicija, Vanjskotrgovinska komora BiH, te Asocijacija poslodavaca BiH.

21 Transevropske mreže

U ovoj oblasti svaka zemlja bira na koji način će implementirati zakonodavstvo, sve dok su postignuti efekti predviđeni zakonodavstvom Unije.

22 Regionalne politike i koordinacija strukturalnih instrumenata

Regulativa za strukturalne fondove su direktno primjenjive u zemljama članicama od trenutka pristupa Uniji. Usklađenost je potrebna sa određenim politikama Unije, prije svega za konkurenciju, državnu pomoć, javne nabavke, okoliš i jednake mogućnosti. Efikasna implementacija Regulative za strukturalne fondove podrazumijeva određivanje prihvatljivih oblasti; planiranje i programiranje; upravljanje programima i implementacija projekata; monitoring, kontrola i ocjenjivanje.

³⁹ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, <http://www.mhrr.gov.ba>

⁴⁰ Agencija za ravnopravnost spolova, <http://www.arsbih.gov.ba/>

Kako bi se ispunili navedeni zahtjevi, administrativni kapaciteti moraju: imati kapacitet da prikupe statističke podatke; jasno definiraju odgovornosti ministarstava i drugih tijela koja se bave strukturnim fondovima; uspostava tijela za koordinaciju među ministarstvima; izbor nadležnih za upravljanje svakog pojedinog programa; partnerstvo sa regionalnim i lokalnim vlastima; postojanje adekvatne budžetske procedure; uspostava agencije za plaćanja i elaboracija procedura za plaćanje; uspostava komisija za nadzor; elaboracija i ocjenjivanje indikatora za monitoring i evaluaciju; funkcionirajuća finansijska kontrola, nezavisna od finansijskih beneficija; usklađenost sa drugim politikama Unije; elaboracija procedura za potvrdu o troškovima; nezavisni kapaciteti za reviziju; kapacitet za pripremu projekata.

23 Sudstvo

Uspostava nezavisnog, pouzdanog i učinkovitog pravosuđa je od velike važnosti. To prije svega zahtijeva odgovarajuće ljudske resurse i kvalificirano osoblje, odgovarajuću i modernu opremu, ubrzanje sudskih postupaka, smanjenje broja neriješenih predmeta kako bi se izbjegla nerazumna kašnjenja, mjere u svrhu osiguranja provedbe prosudbe i postupke za osiguravanje etičkih mjera koje pravosuđe mora provoditi i djelotvorni pristup pravdi.

23.1. Korupcija

1. Da bi se osigurala vjerodostojnost, neophodno je jasno stajalište lidera i donositelja odluka protiv korupcije. Imajući na umu da univerzalno primjenjivi recepti ne postoje, potrebno je izraditi i provesti državne antikorupcijske strategije i programe, uključujući i preventivne i represivne mjere. Ove strategije bi trebale se kreirati uz široke konsultacije na svim nivoima.

2. Sadašnje i buduće članice EU moraju se u potpunosti uskladiti s zakonodavstvom EU i ratificirati i provesti sve glavne međunarodne instrumente za borbu protiv korupcije zajedno sa UN-om, Vijećem Evrope i OECD-konvencije. Treće zemlje trebaju potpisati i ratificirati provođenje međunarodnih antikorupcijskih instrumenata.

3. Za borbu protiv korupcije zakoni su važni, ali važnija je njihova provedba od strane nadležnih i vidljivih antikorupcijskih tijela (tj. dobro obučeni tužitelji i specijalizirane usluge). Ciljano istražne tehnike, statistika i Indikatori bi trebali biti razvijeni. Uloga tijela za provedbu zakona bi se trebala bazirati ne samo na korupciju nego i na krivična djela prevare, porezne prevare i pranja novca.

4. Pristup javnom uredu bi trebao biti otvoren za svakog građana. Zapošljavanje i unapređenje bi trebalo biti regulirano prema zasnovanim objektivnim kriterijima zasluga. Plate i socijalna prava moraju biti primjerena, odgovarajuća. Državni službenici bi trebali prijaviti svu svoju imovinu. Osjetljive pozicije bi trebale biti predmetom rotacije.

5. Integritet, odgovornost i transparentnost u javnoj upravi (sudstvo; policija, carina, porezna uprava, zdravstvo, javne nabavke) treba se ostvariti tako što će se prikupiti odgovarajući alati upravljanja kvalitetom i revizije i praćenje standarda kao što je *Common Assessment Framework* EU šefova i Strazburska rezolucija. Pojačana transparentnost je bitna u pogledu stvaranja povjerenja između građana i javne administracije.

6. Treba usvojiti i nadzirati implementaciju kodeksa ponašanja u javnom sektoru.

7. Jasna pravila bi trebala biti uspostavljena i u javnom i privatnom sektoru imajući u vidu da je korupcija djelo bez izravnih žrtava koje bi mogle to prijaviti i svjedočiti tome, i potrebno je uspostaviti izvještavanje.

8. Javnu netoleranciju korupcije treba povećati kroz kampanje u medijima koje podižu svijest upravo o ovome problemu. Korupciju ne treba tolerirati, korupcija je kazneno djelo. Civilno društvo ima važnu ulogu u spriječavanju i borbi ovog problema.

9. Jasna i transparentna prava o finansiranju različitih partija i eksterna finansijska kontrola treba biti uspostavljena kako bi se izbjegle tajne veze između političara i nedopušteni poslovni interesi.

10. Poticaj bi trebao biti razvijen za privatni sektor tako što će se suzdržati od korumpirane prakse, usvojitikodeks ponašanja ili tzv.bijele liste.

U Bosni i Hercegovini je osnovana Agencija za borbu protiv korupcije, ali ovo tijelo još ne funkcioniše punim kapacitetom, niti je administrativno popunjeno.

23.2.Osnovna prava

U procjeni administrativne sposobnosti u ovom području, u toku predpristupnih pregovora sljedeća pitanja o nezavisnim institucijama za promociju ljudskih prava i zaštitu ljudskih prava (kao što je od strane Vijeća EU - preporuka Vijeća ministara EU R(97) od 30 septembra 1997.godine o uspostavi nezavisnih državnih institucija za promociju i zaštitu ljudskih prava) mogla bi biti postavljena.

U poglavlju 19 su navedene institucije koje se bave zaštitom ljudskih prava. Osim navedenih institucija, postoji i Ured ombudsmena za ljudska prava.

23.3. Zaštita podataka

Javno nadzorno tijelo odgovorno za praćenje pravilne primjene odredbi o zaštiti podataka se mora osnovati. U skladu sa odredbama od EC directive zaštite podataka, nadzorno tijelo će djelovati sa potpunom nezavisnošću u osvarivanju svojih funkcija i imat će istraživačke ovlasti, pristup posebnim podacima koje kontrolor podataka obrađuje; djelotovorne ovlasti intervencije kao što je mogućnost naručivanja brisanja, blokiranja ili uništavanje osobnih podataka, moć izricanja privremene zabrane podataka u znak upozorenja; ovlasti uključivanja u pravni postupak gdje su nacionalni propisi bili narušeni. U Bosni i Hercegovini postoji Agencija za zaštitu ličnih podataka⁴¹.

23.4. Građanska prava

23.4.1. Slobodno kretanje osoba

Mjere zajednice daju detaljan skup pravila koji se odnose na slobodno kretanje na području država članica.

U procjeni administrativnog kapaciteta u ovom području pitanja koja se mogu postaviti odnose se na to koja će nadležna tijela i institucije biti odgovorna za implementiranje Direktive 2004/38/EC o pravima građaninje Unije i njihovih porodica da borave i da se slobodno kreću na teritoriji država članica; koje će tijelo biti nadležno za izdavanje viza članovima porodica koje nisu građani savezne države; koje će tijelo biti nadležno da

⁴¹ Agencija za zaštitu ličnih podataka, <http://azlp.gov.ba/>

obavijesti prisustvo članova porodice na teritoriji saveznih država koji nisu građani savezne države?

23.4.2. Izborna prava

Mjere Unije daju okvir načela prema kojima izbor članova Evropskog parlamenta mora biti organizovan. Drugo, aktivnosti zajednice u ovom području garantiraju da građani Unije koji borave u državi članici, a nisu građani imaju pravo sudjelovati u opštinskim i parlamentarnim evropskim izborima, pod istim uvjetima kao i državljani te savezne države.

U procjeni administrativne sposobnosti u ovom području pitanja o odgovornim organima i institucijama za provedbu zakona o izboru predstavnika Evropskog parlamenta za direktnim općim glasanjem (u prilogu Odluke Vijeća 76/787/ECSC, EEZ, Euratom od 20/09/1976); o nadležnim tijelima i institucijama koje građane Unije informiraju o izbornim pravima; o organima i institucijama odgovornim za izbornu registraciju građana Unije i aplikacije za kandidiranje, bi mogla biti postavljena prilikom pregovora.

24 Pravda, sloboda i sigurnost

Učinkovita provedba zakonodavstva EU vezana za saradnju u oblasti pravosuđa, sloboda i sigurnosti zahtijeva od država članica da imaju odgovarajuće administrativne i druge mehanizme, kako bi se osigurala bliska praktična saradnja između država članica u institucijama i organizacijama koje djeluju u oblasti pravde, slobode i sigurnosti. Države članice moraju imati institucije, sisteme upravljanja i administrativne dogovore koji su po standardima Unije s ciljem učinkovitije provedbe pravne stečevine, a posebno treba provoditi mjere koje se tiču vanjske granične kontrole, azila i imigracije, kao i mjere za sprečavanje i borbu protiv organiziranog kriminala, terorizma i nezakonitog trgovanja drogom. Implementacija pravne stečevine u određenim područjima pravosuđa, u domeni slobode i sigurnosti zahtijeva niz specifičnih tijela i struktura. U principu, na određenoj državi članici je da odluči na koji način će tačno organizirati upravne organe i sudstvo, pod uslovom da su zahtjevi pravne stečevine ispunjeni. Koordinacija između različitih relevantnih vlasti mora biti osigurana.

24.1. Schengen i vanjske granice

Postoji potreba da se osigura učinkovitija kontrola na vanjskim granicama EU-a od strane specijaliziranih obučeni profesionalaca. Sve osobe koje prelaze preko vanjskih granica moraju biti provjerene. Treba osigurati učinkovit nadzor granice između ovlaštenih graničnih prijelaza. Ovo podrazumijeva osoblje koje je trenirano, osposobljeno, broj osoblja će varirati a to sve zavisi od granice koja je u pitanju. Pravilna koordinacija između tijela, kao i bliska saradnja između država članica i susjednih trećih zemalja, od presudne je važnosti.

24.2. Politike izdavanja vize

Provedba pravne stečevine vezane uz vizne politike zahtijeva prisutnost tehničke sposobnosti za obavljanje potrebnih provjera za izdavanje vize (ovo je potrebno učiniti kada se vize izdaju u inostranstvu ili u ambasadama i konzulatima), koje sve usluge za izdavanje i kontrolu viza imaju pristup tome, kao i postojanje državnog registra viza. Države članice moraju imati sposobnost da otkriju krivotvorene dokumente. Na kraju, mora biti osigurano pravilno funkcioniranje konzularnih usluga država članica u trećim zemljama. Potrebno je napomenuti da nove države članice neće izdavati Schengenske

vize prije nego što se ukinu granične kontrole, smjernice za primjenu viznih postupaka treba pratiti po zajedničkim konzularnim uputama.

24.3. Vanjska migracija

Aдекватne, koordinirane, i učinkovite administrativne strukture moraju implementirati pravne stečevine za migracije državljanima trećih zemalja, uključujući kontroliranje migracija, primanje građana trećih zemalja za zapošljavanje, u svrhu studija i spajanje s porodicom. Države članice moraju imati odgovarajući kapacitet za prihvatanje i protjerivanje, uključujući i zemlje drugog porijekla. Saradnja s drugim tijelima nadležnim za provedbu zakonodavstva o strancima, kao i drugih država članica i trećih zemalja, veoma je važna.

24.4. Azil

Provedba pravne stečevine za azil zahtijeva fer i učinkovit skup postupaka koji se odnose na obradu zahtijeva za azil. Struktura funkcioniranja mora biti na mjestu sa stručnim osobljem za vođenje postupaka za azil, koja uključuje ispunjavanje zahtijeva za učinkovitu implementaciju EUODAC-a. Ova struktura bi trebala razmotriti aplikacije u razumnom roku. Mora postojati nezavisni postupak žalbe. Učinkovita provedba *Dublin Regulation 7* zahtijeva saradnju sa drugim državama članicama i drugih država u Dublin Regulaciji i Evropskoj Komisiji.

24.5. Policijska saradnja i borba protiv organiziranog kriminala

Odgovorna, pouzdana i učinkovita policijska organizacija koja u potpunosti interno saraduje, veoma je bitna za adekvatnu provedbu pravne stečevine koja se odnosi na saradnju u području pravde, slobode i sigurnosti, a posebno na borbu protiv organiziranog kriminala i nove vrste kriminala. Postoji dostupnost integriranog kompjuterskog istraživanja, sistem dostupan od strane nadležnih policijskih službi, dakle sistem koji daje osnovno i dopunsko obrazovanje po mjeri borbe protiv određene vrste kriminala, kao i nacionalnih i statističkih instrumenata za mjerenje stope kriminala i stope rješavanja kriminala. Saradnja između policije i drugih nadležnih agencija je također bitna.

24.5.1. Saradnja u području borbe protiv droga

Provedba pravne stečevine vezane uz droge zahtijeva sudjelovanje u Evropskoj informacijskoj mreži o drogama i ovisnosti o drogama (Reitox), evropski monitoring centar za droge i ovisnosti o drogama (EMCDDA). Iako pravna stečevina ne precizira sve administrativne strukture na nacionalnoj razini, članice EU-a su postavile nacionalni fokus u ovu svrhu. Oni su svi također pripremili nacionalnu strategiju o drogama.

24.5.2. Carinska saradnja

Puno sudjelovanje u carini zahtijeva uspostavu cjelovitog kompjuterskog sistema i razvoj analize rizika, koristeći između ostalog informacije izvedene iz memoranduma o razumijevanju.

24.5.3. Pravosudna suradnja u kaznenim i građanskim slučajevima

Odgovarajuće administrativne strukture moraju saradivati sa drugim državama članicama na temelju instrumenata Unije i međunarodnih konvencija u pravosudnoj saradnji u kaznenim i građanskim slučajevima, koji su uključeni u pravne stečevine. To uključuje sposobnost da se bave pitanjima kao što su izravni prenos zahtjeva, imenovanje tijela

za kontakt, administrativna djela, davanje spontanih informacija, zahtjevi za izručenje, priznavanje i provedbu civilnih sudova, te prenos i izvršenje kaznene prosudbe.

25 Nauka i istraživanje

Zbog svoje specifičnosti, zakonodavstvo EU u oblasti nauke i istraživanja ne zahtijeva prenošenja u nacionalni pravni sistem. Međutim, kako bi se osigurala implementacija *acquisa* u ovom polju, prije svega implementaciju programa Istraživačkog i tehnološkog razvoja (RTD), buduće zemlje članice EU moraju imati odgovarajuće kapacitete u RTD oblasti.

26 Obrazovanje i kultura

Nisu specificirane administrativne strukture koje se zahtijevaju za implementaciju *acquisa* u oblasti obrazovanja i treninga, osim uspostave (u svakoj zemlji članici) državne agencije za implementaciju relevantnih programa Unije, prije svega *Youth, Socrates* i *Leonardo*.

Ove državne agencije upravljaju decentraliziranim aktivnostima koji pokrivaju ove programe i dostavljaju informacije i savjetuju potencijalne korisnike (institucije i individue). Agencije su kontaktne tačke za Komisiju i osiguravaju koordinaciju između različitih ministarstava u državi i drugih tijela koja se odnose na ove programe.

27 Okoliš

Mora postojati najmanje jedna institucija na državnom nivou koja će preuzeti odgovornost za implementaciju zakonodavstva Unije u oblasti okoliša. Državno stručno tijelo se također zahtijeva i u federalnim državama, i ukoliko se velika većina poslova iz ovih nadležnosti usvaja i implementira na regionalnom nivou. Stručna tijela, posebno gdje imaju nadležnosti za licenciranje i provođenje okolišnih direktiva, moraju biti javna tijela ili agencije. Nadležnosti mogu biti podijeljene na više institucija na jednom nivou ili više nivoa vlasti.

Postoji također apsolutna potreba za snažnim okolišnim inspektoratima na centralnom i regionalnim nivoima sa adekvatnim resursima i sistemom kažnjavanja. Zadaci koje ove institucije moraju obavljati navedeni su u nastavku.

27.1. Horizontalni nivo

Institucija ili institucije na ovom nivou moraju obavljati procedure u kojima će učestvovati javnost kada se radi o pitanjima zaštite okoliša i ostalih pitanja iz ovih oblasti; određivati implementaciju direktiva iz ove oblasti; izvještavanje; civilna zaštita i zaštita mora. Potrebno je i identificirati odgovarajuće institucije i organizacije za saradnju sa Evropskom mrežom za okolišne informacije i posmatranje (EIONET). Za LIFE regulativu⁴² je potrebno odrediti instituciju/tijelo na državnom nivou za evaluacije i prosljeđivanje aplikacija Komisiji. Potrebna su stručna tijela za implementaciju Direktive

⁴² Evropski finansijski instrument za ostvarenje okolišnih ciljeva, dostupno na <http://ec.europa.eu/environment/life/about/beyond2013.htm>

za ekološku odgovornost⁴³, te tijela koja će predlagati državne programe za šume i implementirati ih.

27.2.Kvalitet zraka

Treba odrediti stručno tijelo koje će sa drugim vladinim i nevladinim organizacijama, te koja će slati izvještaje Komisiji, potrebne su institucije koje će ispitivati kvalitet zraka, davati tehničke savjete zagađivačima, kreirati baze podataka, komunicirati sa susjednim zemljama članicama, moraju osigurati da postoje mehanizmi za informiranje javnosti ukoliko je to potrebno.

Također, treba uspostaviti tijelo koje će implementirati i davati dozvole i održavati baze podataka stakleničke gasove, te izvještavati o procedurama.

27.3.Upravljanje otpadom

Potrebno je identificirati instituciju ili institucije koje će implementirati zakonodavstvo Unije u oblasti upravljanja otpadom sa jasnim definiranjem nadležnosti različitih institucija i različitih nivoa vlasti. Ova institucija ili institucije trebaju razvijati strategije upravljanja otpadom, izdavati dozvole, monitoring da li se objekti koji se bave odlaganjem otpada poštuju zakone, provedba zakona i izvještavanje.

27.4.Kvalitet voda

Treba postojati stručni institucionalni okvir koji će voditi računa o slivovima rijeka; prikupljati podatke; osigurati da postoje laboratoriji koji mogu analizirati vodu; uspostaviti jasne veze među pojedinim institucijama koje imaju nadležnosti u ovoj oblasti; osigurati da institucije iz ove oblasti imaju dovoljno nadležnosti da uzimaju uzorke, vrše inspekcije, kontroliraju industrijske otpadne vode; reguliraju kvalitetu vode za piće; izvještavanje.

27.5.Zaštita prirode

Treba postojati jedno tijelo na državnom nivou koje će imati odgovornost i nadležnost za planiranje i upravljanje procesima usklađivanja sa politikama i zakonodavstvom EU. U mnogim zemljama članicama ministarstvo za zaštitu okoliša uključuje i jedan broj stručnjaka, dok stručne vladine agencije (kao što su agencija za zaštitu okoliša ili agencija za očuvanje prirode) imaju većim dijelom ekspertizu u ovim oblastima.

27.6.Kontrola industrijskih zagađenja i upravljanje rizikom

Treba se osigurati da institucionalni okvir u ovom polju može upravljati na integriranoj osnovi. Koraci koji se moraju poduzeti su: uspostavljanje tijela koja mogu djelovati kao stručna; osigurati da ove institucije kooperiraju; jasno definirati veze između stručnih institucija; uključenje interesnih grupa (građani, nevladine organizacije) u kontroli zagađenja; osigurati da je uspostavljeno prikladno tijelo za akreditaciju; kreiranje baze podataka i izvještavanje; komunikacija sa Komisijom.

27.7.Hemikalije i GMO

U oblasti hemikalija treba osigurati da je uspostavljeno tijelo ili tijela koja će konsultirati zainteresirane strane; biti sposobna za obavljanje poslova obavještavanja i izdavanja

⁴³ Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0056:0075:en:PDF>

odobrenja i koje će nadgledati usklađenost sa regulativama; uspostaviti bazu podataka; treba osigurati da se komercijalno osjetljive informacije ne objavljuju.

U oblasti GMO potrebno je uspostaviti stručna tijela i nevladine organizacije koje će sarađivati sa drugim organizacijama i institucijama, te osigurati da se provode Direktiva 2001/18 i Regulativa 1946/2003; identificirati institucije koje će vršiti procjenu rizika i prikupljanje i otkrivanje GMO (Direktiva 2001/18 i Regulativa 1830/2003). Također je potrebno odabrati tijelo koje će biti povezano sa međunarodnim nivoom. Potrebno je osigurati da postoje mehanizmi kojima će se javnost obavještavati ukoliko to bude neophodno.

27.8. Buka

Sljedeći zahtjevi su neophodni za preuzimanje zakonodavstva EU u ovoj oblasti. Potrebno je odabrati stručno tijelo kada je u pitanju njihova tehnička ekspertiza, njihova veza sa drugim vladinim i nevladinim organizacijama i njihove nadležnosti za obavještavanje Komisije o buci kao što to zahtijeva relevantno zakonodavstvo Unije. Također je potrebno imenovati tijela koja su odgovorna za karte buke i akcione planove za okupljanja, ceste, željeznice i aerodrome, što je utemeljeno na Regulativi 2002/49.

28 Zaštita potrošača i zdravlja

Treba se uspostaviti institucionalna struktura unutar javne administracije zadužena za potrebe potrošača. To uključuje prenos glavnih nadležnosti u ovoj oblasti na jedno odabrano tijelo, koje će biti odgovorno za koordinacijske politike u oblasti zaštite potrošača. Sami potrošači bi trebali biti zastupljeni u diskusijama o potrošačkim politikama. Potrošači moraju imati pristup sudovima, ali trebaju postojati i vansudska tijela za rasprave koje potrošačima može omogućiti brzo, efikasno i jeftino rješenje problema, te treba biti povezano sa sličnim tijelima u drugim zemljama članicama.

28.1. Sigurnosne mjere

Za sigurnost proizvoda, administrativne strukture moraju imati ovlasti da sankcioniraju na odgovarajući način kad je to potrebno; da postoje sistemi za nadzor tržišta; da je sistem transparentan; dostavljati periodične izvještaje Komisiji; da su javne institucije upoznate sa najnovijim naučnim dostignućima; povlačenje opasnih proizvoda sa tržišta i obavješćavanje javnosti; privremeno zabranjivanje pojedinih proizvoda na tržištu; te obavješćavanje Komisije o poduzetim mjerama prilikom povlačenja proizvoda, postavljanje na tržište.

28.2. Nadzor tržišta

Institucije moraju biti sposobne za monitoring dobara i usluga na tržištu na lokalnom nivou kako bi lakše otkrili kršenja odredbi za zaštitu potrošača i da osiguraju da se ta kršenja isprave.

28.3. Nesigurnosne mjere

Nadzor tržišta mora također adresirati ekonomske interese potrošača. To uključuje poslovnu komunikaciju sa potrošačima prije nego se dogovore ugovori (npr. zbunjujuće ili komparativne reklame, prodaja na daljinu itd.). Ovo tijelo također treba brinuti i o nefer ugovorima i garancijama itd.). Stručna tijela se također trebaju odazvati na žalbe potrošača.

28.4. Organizacije potrošača

Iako nije navedeno u *acquisu*, trebaju postojati organizacije za zastupanje potrošačkih interesa, koji se trebaju uzeti u obzir prilikom izrade politika i u njihovom implementiranju.

28.5. Javno zdravstvo

Odluka 2119/98 Evropskog parlamenta i Vijeća (EU) o uspostavljanju mreže za epidemiološki nadzor i kontrolu zaraznih bolesti u Uniji, zahtijeva postojanje državnog sistema za nadzor i kontrolu zaraznih bolesti. Prema navedenoj odluci, zemlje članice će imenovati strukture ili insituciju ili institucije za prikupljanje informacija koje se odnose na epidemiološki nadzor zaraznih bolesti i za širenje odgovarajućih podataka na nivou Unije; stručna tijela koja će odrediti mjere za zaštitu javnog zdravlja. Od obje institucije se očekuje da odredne tijelo za komunikaciju sa Komisijom i drugim zemljama članicama. Prema Odluci Komisije 2000/57/EC zemlje članice moraju organizirati 24 sata dnevno i sedam dana u sedmici tijelo za kontakt radi brze razmjene podataka o eventualnim opasnostima po zdravlje, te za konsultacije prije nego se poduzmu mjere. Ovo tijelo treba godišnje izvještavati Komisiju o svojim aktivnostima. Prema izmjenama i dopunama Odluke Komisije 2003/542 koja se odnosi na mreže nadzora, zemlje članice će putem izabranih struktura odrediti kontaktnu tačku za svaku nadzornu mrežu. Osim navedenih tijela, svaka zemlja članica će odabrati koje će administrativne strukture koristiti za provođenje odredbi iz zakonodavstva Unije.

29 Carinska unija

29.1. Administrativni i operativni kapaciteti

Kako bi se pomoglo zemljama kandidatkinjama u pripremanju svojih carinskih administracija da što efektivnije posluju u skladu sa EC zakonodavstvom i standardima, tzv. *Customs Blueprints* (Carinski nacrti) je pokrenut 1998. godine. Ova praksa obuhvata trinaest carinskih nacrti, od kojih svaki predstavlja najbolje prakse za operativne carinske uprave u kontekstu jedinstvenog evropskog tržišta. Nacrti vode poboljšanju operativnih kapaciteta u carinskim službama zemalja kandidatkinja, postavljanjem mjerljivih standarda uspjeha u svakoj carinskoj funkciji.

Carinske nacрте je sastavio *DG Taxud* Komisije u saradnji sa i zemljama članicama, koje su i odobrile dokument. Nacrti su korišteni od zemalja kandidatkinja u procesu reforme, i Komisija ih je koristila kao mjerila za nedostatke u zemljama kandidatkinjama, za operativne sposobnosti, kao i za naknadna poboljšanja.

Provedba zakona carinske unije zahtijeva u svakoj državi članici postojanje carinske vlasti koja mora osigurati ispravnu, jedinstvenu pripremu carinskih propisa kada je to potrebno, i ostale odredbe koje se primjenjuju na robu koja podliježe carinskom nadzoru.

Ispravna, jedinstvena priprema carinskih propisa i ostalih odredbi zahtijeva prisutnost centralne carinske uprave, kao i kod operativnih funkcija na regionalnom i lokalnom nivou, uključujući prisutnost na lukama, aerodromima, vanjskih kopnenih i morskih granica. Uloge, odgovornosti i veze između ovih različitih nivoa moraju biti jasno definirane i transparentne.

Glavne odgovornosti, zadaci koji carinske uprave moraju ispuniti su sljedeći:

- Osiguranje usklađene provedbe zakonodavstva Unije

- Osigurati da zajednica posjeduje sredstva koja se prikupljaju i evidentiraju u račune isplate, moraju proći reviziju i moraju biti prijavljena nacionalno i od strane EC-a. Ovo podrazumijeva da:
 - Sistem mora zabilježiti odgovornosti trgovca prema carinskim приходima
 - Računovodstveni sistemi za odgođeno plaćanje, novac i drugi tipovi carinskog plaćanja su povezani u registar carinskih obaveza
 - Računovodstvo i raspodjela prihoda su jasno definirani, izvršeni i u dogovoru sa nacionalnim EU standardnim odredbama,
 - Osiguravanje granične i unutrašnje kontrole kako bi se olakšao protok putnika i trgovine, dok se osigurava prikupljanje prihoda Unije kao i socijalna zaštita EU građana
 - Otkrivanje, spriječavanje i istraživanje prevare kao i priprema slučajeva za procesuiranje počinitelja; provođenjem usklađenosti sa nacionalnim i zakonodavstvom Unije kroz dosljednu primjenu zakona.

Kako bi carinska uprava propisno provela ove zadatke sljedeći uslovi trebaju biti ispunjeni

- Carinska uprava mora imati solidnu pravnu osnovu koja će definirati strukturu i organizaciju, uključujući i administrativnu strukturu detaljno pojašnjavajući provedbu pavne stečevine za operativno osoblje
- Carinska uprava mora biti podložna nezavisnoj reviziji
- Osoblje mora raditi u skladu sa pravima i izvršavati svoje odgovornosti na profesionalan način
- Treba postojati strategija obuke za osoblje
- Saradnja mora postojati između ostalih agencija za provedbu zakona
- Radni odnos mora biti uspostavljen sa ekonomskim subjektima
- Mora postojati odgovarajući tranzitni sistem
- Integrirani tarifni sistem za upravljanje (ITMS) koji je sposoban da bude u dodiru sa EU sistemima putem spomenutog CCN/CSI mreže, konkretno sljedeći IT sistemi bi trebali postojati:
 - Integrirana zajednica tarifa (TARIC)
 - Upravljanje tarifnim kvotama i robom pod nadzorom (TQS)
 - Evropske tarifne informacije (EBTI)
 - Informacijski sistem za obradu podataka (ISPP)
 - Sistem za upravljanje uzorcima (*Specimen management system* - SMS)

Novi IT projekti će morati da se provode u skladu sa sigurnosnim i modernizacijskim aspektima EU kodeksa carinskih reformi. Carinsku nadležnost u Bosni i Hercegovini ima Uprava za indirektno oporezivanje.⁴⁴

30 Vanjski odnosi

30.1. Zajednička trgovinska politika

Učešće u oblikovanju i implementaciji Evropske zajedničke trgovinske politike zahtijeva postojanje i funkcioniranje ministarstva sa osobljem od državne privrede/industrije i trgovine/vanjskih poslova. Mora postojati koordinacija između svih službi koje su odgovorne za trgovinu i ostale trgovačke probleme.

⁴⁴ Uprava za indirektno oporezivanje, <http://www.uino.gov.ba/>

30.2. Razvojna politika i humanitarna pomoć

Učešće u oblikovanju i implementaciji EU razvojnih politika i politika humanitarne pomoći zahtijeva postojanje djelotvornog ministarstva ili odjela ministarstva za razvoj, koji također može osigurati komplementarnosti između nacionalnih akcija i aktivnosti zajednice u ovom području. To podrazumijeva i prisutnost prikladno osposobljenih službenika koji imaju potrebne jezične i tehničke vještine kako bi mogli sudjelovati u donošenju raznih politika. U pogledu finansijskog doprinosa država članica za evropski razvojni Fond, nacionalna budžetska organizacija bi trebala omogućiti učinkovito upravljanje sredstvima, za namjenu evropskog budžeta (EC)

31 Vanjska, sigurnosna i odbrambena politika

Zajednička vanjska i sigurnosna politika (CFSP) i Evropska sigurnosna i odbrambena politika (ESDP)

Učešće u oblikovanju i implementaciji zajedničke vanjske i sigurnosne politike EU-a i Evropske sigurnosne i zaštitne politike zahtijeva postojanje administrativne strukture u ministarstvu vanjskih poslova i po mogućnosti u ostalim ministarstvima, sa odgovarajućim osposobljenim službenicima koji imaju potrebne jezične i tehničke vještine kako bi mogli učestvovati u implementaciji različitih politika. Ministarstvo vanjskih poslova će uključivati pozicije od „političkog direktora“ i „evropskog dopisnika“.

31.1. Politički instrumenti

Implementacija CFSP-ovih zajedničkih akcija i pozicija zahtijeva postojanje odgovarajuće administrativne infrastrukture u ministarstvima i u agencijama za provedbu zakona, kako bi mogli primjeniti, nadgledati, kontrolirati implementaciju EU sankcija i restriktivnih mjera.

32 Finansijska kontrola

Elementi koji su navedeni ispod su od velike važnosti, osiguravajući da su nacionalni i evropski fondovi efikasno kontrolirani.

32.1. Javna unutrašnja finansijska kontrola

- Javna unutrašnja finansijska kontrola je sistem interne kontrole koji obavlja vlada ili određene organizacije, s ciljem osiguranja finansijskog upravljanja i kontrolnih sistema, interni sistemi revizije, odgovaraju opisima budžeta, principima finansijskog upravljanja, transparentnosti i efikasnosti ekonomije.
- Efektivno finansijsko upravljanje i kontrola, računovodstvo mora biti u skladu sa međunarodnim priznatim sistemima kontrole
- Jasni institucionalne i lične odgovornosti u relevantim propisima PIFC-a
- Načela podjele vlasti se moraju poštovati tako da ne postoji opasnost od sukoba interesa između upravljanja, konkursa i ugovornih procedura, nabava, obaveze, isplata i povrati.
- Demonstracija središnje harmonizacije i koordinacije nadzora i revizorske metodologije i implementacije PIFC *policy paper*a kako bi se osigurala zajednička kontrola/revizorski pristup cijelom javnom sektoru. Osoblje bi trebalo imati

odgovarajuće revizijske sposobnosti i iskustvo, kao i odgovarajuće jezične sposobnosti, i trebali bi biti upotpunosti trenirani kad je u pitanju revizija.

- INTOSAI standardi bi trebali biti usvojeni tj, sve revizije koje su obavljene trebaju pokriti cijeli niz pravilnosti i potreban je prisutnost revizijskog priručnika.
- Detaljan opis obavljene revizije nepotreban

32.2. Vanjska revizija

Potrebna je prisutnost nezavisne revizijske institucije koja je odgovorna za vanjsku reviziju sa odgovarajućom zakonskom osnovom.

32.3. Zaštita finansijskih interesa

U području zaštite finansijskih interesa Evropske zajednice, operativno nezavisno protiv prievara, koordinirana struktura ili usluga, odgovorno za kordinaciju svih zakonodavnih i administrativnih i operativnih aspekata zaštite finansijskin interesa zajednica treba biti osnovana i učinkovito funkcioniranje i saradnja sa OLAF-om bi trebala biti osigurana.

33. Finansijske i budžetske odredbe

Zakonodavstvo EU ne propisuje nijedan poseban model budžetskog sistema za zemlje članice. Međutim, osim procedura i instrumenata potrebnih za podršku budžetske discipline u kontekstu Evropske monterane unije (EMU), organizacija budžeta trebala bi omogućiti efikasno upravljanje tokova fondova iz i u Budžet Unije- Upravljanje tokovima fonodva iz Budžeta Unije je velike važnosti za implementaciju EU politika, a posebno sufinansirajućih mjera.

33.1. Vlastiti resursi

Implementacija zakonodavstva EU u ovom slučaju zahtijeva postojanje u svakoj državi članici tijelo ili tijela koja mogu propisno/valjano uspostaviti i učiniti dostupnim doprinos zemlje članice vlastitim resursima Unije.

To implicira postojanje kapaciteta koji će na pouzdan, tačan i transparentan način izračunati nivo carina i PDV-a koje zemlja prikuplja u određenom vremenu i propisno izračunati BDP zemlje.

Zaključci i preporuke

Pristup Bosne i Hercegovine Evropskoj uniji predstavlja jedan od glavnih strateških interesa zemlje, a ujedno taj interes ima i veliku podršku građana. Prema podacima Vanjskopolitičke inicijative, 79,6 posto građana BiH podržava evropske integracije Bosne i Hercegovine⁴⁵, što predstavlja dodatnu obavezu za donosioce odluka da implementiraju sve neophodne politike kako bi BiH postala članica Unije u što doglednije vrijeme.

Kao što je već u uvodnom dijelu navedeno postoje obaveze koje svaka zemlja mora ispuniti kako bi postala punopravna članica. U zaključcima sa samita Evropskog vijeća iz 1995. godine, održanog u Madridu, jasno je naglašeno da svaka zemlja mora imati

⁴⁵ Vanjskopolitička inicijativa, *Javno mnijenje BiH u procesu europskih integracija 2009 – 2012*, str. 39, 2012. godine dostupno na http://www.vpi.ba/bos/sadrzaj/dokumenti/Javno_mijenje_BiH_o_procesu_europskih_integracija_2009-2012.pdf

dovoljno administrativnih kapaciteta kako bi se efikasno implementirala pravna stečevina Unije. To podrazumijeva s jedne strane osnivanje novih institucija, a s druge strane jačanje postojećih kroz osnivanje novih odjela u postojećim organima ili izmjene zakonskih i podzakonskih akata kako bi se postojećim tijelima dalo više nadležnosti.

Bosna i Hercegovina trenutno ima 65 državnih institucija od kojih pojedine već imaju nadležnosti da provode aktivnosti koje su predviđene ovim dokumentom. Međutim, tačan broj potrebnih institucija teško je utvrditi, jer zahtjevi EU nisu uvijek izričiti o tome na kojem nivou se treba formirati ili ojačati postojeća institucija koja bi trebala imati određene nadležnosti. Samo su jasno naznačene obaveze koje zemlja članica mora ispuniti, kako bi u potpunosti implemenitarala zakonodavstvo Unije, koje u potpunosti mora preuzeti. Činjenica da ne postoji tačan broj potrebnih institucija je rezultat raznolikosti 27 država članica, odnosno različitih političkih sistema u pojedinim zemljama.

Iz ovog dokumenta mogu se izvući tri glavna zaključka. Prvi je da, bez obzira na operativnu nadležnost, uvijek postoji obaveza državnog nivoa vlasti da prikuplja informacije, koordinira i aktivno učestvuje u kreiranju politika, koje potom prosljeđuje Evropskoj Komisiji i, kad je potrebno, drugim zemljama članicama o provedenim politikama. Istovremeno, država obavlja i funkciju primaoca informacija od Evropske komisije i drugih relevantnih institucija koje zatim prosljeđuju nadležnim institucijama na državnoj ili nižim nivoima vlasti. Ovo se može potkrijepiti i činjenicom da su evropski zvaničnici u više navrata upozoravali na to da BiH treba govoriti jednim glasom prilikom EU integracija.⁴⁶

To znači da većina institucija mora biti ojačana, odnosno mora dobiti dodatne nadležnosti u svim sferama.

Drugi zaključak je da dobrim dijelom već postoje institucije na državnom nivou, koje u mnogim slučajevima moraju biti ojačane, te popunjeni kapaciteti, ali da nedostaju neke institucije na državnom nivou. Primjerice, tijelo nadležno za okolišnu politiku, tijelo za državnu pomoć, institucija koja će se baviti koordinacijom poljoprivrednih politika i poticaja, jer sadašnji odjel pri Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa nema dovoljno kapaciteta da obavlja te poslove, te „krizno tijelo“ na državnom nivou koje će koordinirati i implementirati krizne mjere na državnom nivou mjere vezane za sigurnost snabdijevanja ili centralno poresko tijelo koje bi prikupljalo podatke o porezima. Ovdje su navedena samo neka od tijela koja su potrebna na državnom nivou.

Treći zaključak je da ne postoji dovoljna koordinacija sa državnog nivoa vlasti prema nižim nivoima, zbog čega se pojavljuje problem da su politike na entitetkim nivoima različite i nisu harmonizirane, jer entiteti djeluju samostalno.

Uzimajući u obzir strukturu Bosne i Hercegovine i političku klimu, potrebno je pronaći kompromis, kako bi se ojačali kapaciteti za implementaciju zakonodavstva unije, što podrazumijeva jačanje nadležnosti države i bolju komunikaciju sa nižim nivoima vlasti, kako bi država vodila „glavnu riječ“ kada su u pitanju politike, da bi se zakonodavstvo Unije moglo implementirati u potpunosti. Ova mjera ne znači stvaranje centralizirane države, već je ove mjere moguće provesti i u decentraliziranim državama.

⁴⁶ Izjava Renza Daviddija, otpravnika poslova Delegacije EU u BiH, dostupno na <http://europa.ba/News.aspx?newsid=5411&lang=BS>

Reference:

- Agencija za javne nabavke, <http://javnenabavke.ba/index.php?id=01&jezik=bs>
- Agencija za nadzor nad tržištem, dostupno na <http://annt.gov.ba>
- Agencija za osiguranje BiH, <http://www.azobih.gov.ba>
- Agencija za poštanski promet, <http://www.rap.ba>
- Agencija za rad i zapošljavanje, http://arz.gov.ba/Default.aspx?template_id=87&pageIndex=1
- Agencija za ravnopravnost spolova, <http://www.arsbih.gov.ba/>
- Agencija za sigurnost hrane, <http://www.fsa.gov.ba>
- Agencija za zaštitu ličnih podataka, <http://azlp.gov.ba/>
- Centralna banka, <http://www.cbbh.ba/index.php?lang=bs>
- Član 2 Dirketive, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31996L0071:en:HTML>
- Direkcija za civilno vazduhoplovstvo, <http://www.bhdca.gov.ba>
- Direktiva 2004/38, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:158:0077:0123:en:PDF>
- Direktiva 96/96, dostupno na http://eur-lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=31996L0096&model=guichett
- Direktiva 97/5/EC, dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0005:EN:HTML>
- Direktiva je dostupna na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997L0067:EN:HTML>
- Dostupno na http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/publications/info_docs/taxation/fiscal_blueprint_en.pdf
- Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995R1663:19970524:EN:PDF>
- Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994L0056:EN:HTML>
- Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31980L0987:EN:HTML>
- Dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:143:0056:0075:en:PDF>
- European Atomic Energy Community.

- Evropska komisija, dostupno na <http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/regulatory-policies-common-rules-for-products/new-legislative-framework/>
- Evropski finansijski instrument za ostvarenje okolišnih ciljeva, dostupno na <http://ec.europa.eu/environment/life/about/beyond2013.htm>
- Evropsko vijeće, Zaključci sa Samita 1995. godine, dostupno na http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00400-C.EN5.htm
- Evropsko vijeće, Zaključci sa Samita 1993. godine, dostupno na http://ec.europa.eu/bulgaria/documents/abc/72921_en.pdf
- Insitut za akreditaciju Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.bata.gov.ba>
- Institut za intelektualno vlasništvo BiH, dostupno na <http://www.ipr.gov.ba/bs/ot-nama-bs/istorija-bs.html>
- Institut za mjeriteljstvo, dostupno na <http://www.met.gov.ba/organizacija/?id=42>
- Institut za standardizaciju Bosne i Hercegovine, dostupno na <http://www.bas.gov.ba/>
- Izjava Renza Daviddija, otpravnika poslova Delegacije EU u BiH, dostupno na <http://europa.ba/News.aspx?newsid=5411&lang=BS>
- Konkurncijsko vijeće BiH, <http://bihkonk.gov.ba/ba/index.html>
- Ministarstvo komunikacija i prometa BiH, www.mkt.gov.ba
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, <http://www.mvteo.gov.ba>
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, <http://www.mhrr.gov.ba>
- Odluka je dostupna na <http://dei.gov.ba/dei/dokumenti/prosirenje/?id=2639>
- Regulative 1612/68, dostupno na http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:I:1968_II:31968R1612:EN:PDF&e
- Sporazum o EU (Treaty on the European Union), dostupno <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:FULL:EN:PDF>
- Sporazum o EU (Treaty on the European Union), dostupno na <http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/111221-lisabonski-prociscena.pdf>
- Sporazum o Evropskoj zajednici je od 1. Decembra 2009. Godine zamijenjen tzv. Lisabonskim sporazumom, koji se sastoji od dva sporazuma – Sporazum o Evropskoj uniji i Sporazuma o funkcioniranju Evropske unije.
- Sporazum o funkcioniranju EU (TFEU), dostupno na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:en:PDF>
- Uprava za indirektno oporezivanje, <http://www.uino.gov.ba/>
- Uprava za zaštitu bilja, <http://www.uzzb.gov.ba>
- Ured za veterinarstvo, <http://www.vet.gov.ba>

- Vanjskopolitička inicijativa, Javno mnijenje BiH u procesu europskih integracija 2009 – 2012, str. 39, 2012. godine dostupno na http://www.vpi.ba/bos/sadrzaj/dokumenti/Javno_mijenje_BiH_o_procesu_europskih_integracija_2009-2012.pdf